

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΕΤΟΣ ΜΖ'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ - ΤΗΛ. 72.18.308

15 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1998

ΑΡΙΘ. 19

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, 'Ο ἅγιος Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφόθεος - Β'.

— Μητροπ. Σισανίου καὶ Σιατιστῆς Ἀντωνίου, Ἡ ἀγάπη τοῦ ἀποστόλου Παύλου διὰ τοὺς Κορινθίους.

— Μητροπ. Ζιμπάμπουε Μακαρίου, Χριστούγεννα καὶ Ἱεραποστολή.

— Ἰω. Φουντούλη, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὲς, κανονικὲς καὶ ἄλλες ἀπορίες. — Πρεσβυτ. Γερασίμου Ζαμπέλη, Ὁρθοδοξία: τὸ πλήρωμα τῆς ζωῆς. — Ἀλεξ. Μ. Σταυρόπουλου, Βιοτεχνολογία καὶ Βιοηθική.

— Κων. Π. Παπαθανασίου, Ἡ ἀκοσμία τοῦ κόσμου. — Πόπη Χαλκιά - Στεφάνου, Ἅγιος Νεομάρτυρας Γεώργιος, ὁ Χιοπολίτης. — (Ἐπιμέλεια Ἀθαν. Ἰ. Ἀναστόπουλου), Πετράδια: Γιὰ τὴ Γυναίκα. — Νικ. Κ. Δραστελλά, Ἡ ἸΕ' Κατήχησις πρὸς φωτιζομένους τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἱεροσολύμων. — Μ. Μελ., Ἐπίκαιρα.

«ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ»

Δεκαπενθήμερο Περιοδικό

Ἰω. Γενναδίου 14, 115 21 Ἀθήναι
Τηλ. καὶ Fax 7218308

Ἐκδότης - Διευθυντὴς
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Ὁμότ. Καθηγ. Παν/μίου Ἀθηνῶν

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου
τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας

Προϊστάμενος
Σωκρ. Μαυρογόνατος. Τηλ. 72.10.734.

Ὁ ἅγιος Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφόθεος

Β'

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Στὰ χαρακτηριστικὰ τῆς προσωπογραφίας τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου, — ἐκτὸς τῆς κατὰ σάρκα συγγενείας του πρὸ τὸν Κύριο, τῆς πίστεώς του πρὸ Αὐτόν, τῆς οὐσιαστικῆς συνδέσεώς του μὲ τὶς πνευματικὲς ρίζες τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, τῆς ἀσκητικῆς - διακονικῆς ζωῆς του καὶ τοῦ γνησίου οἰκουμενικοῦ φρονήματός του —, πρέπει νὰ προστεθοῦν καὶ τὰ ἑξῆς:

Ὁ θεῖος Ἰάκωβος ὑπῆρξε κορυφαία προσωπικότης τῆς ἀρχαϊκῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων. Δὲν ἀναφέρεται μόνον ὡς ὁ — ἰδίως μετὰ τὴν ἐγκατάλειψι τῶν Ἱεροσολύμων ἀπὸ τὸν Ἀπ. Πέτρο — «πρῶτος ἐπίσκοπος» αὐτῶν (Κλήμης Ἀλεξανδρεὺς) ἢ ὡς «ἐπίσκοπος ἐπισκόπων» (Ψευδοκλημένεια), ἀλλὰ καὶ ὡς ὁ χωρὶς παπικὲς ἀξιώσεις συντονίζων τὸ ἔργον τῆς ὅλης Ἐκκλησίας σεβαστὸς Ἠγέτης, στὸν ὁποῖο ἔκαναν τρόπον τινὰ τὶς ἀναφορὰς, τὶς ἐκθέσεις καὶ τοὺς ἀπολογισμοὺς των καὶ αὐτοὶ οἱ κορυφαῖοι τῶν Ἀποστόλων.

Εὐγλωττα εἶναι τὰ σχετικὰ κείμενα τῆς Κ. Διαθήκης. Ὁ Ἀπ. Παῦλος, ὅταν, τρία χρόνια μετὰ τὴν ἐπιστροφή του στὴ Δαμασκὸ, ἔκαμεν ὡς Χριστιανὸς τὴν πρώτη ἐπίσκεψί του στὰ Ἱεροσόλυμα, τότε συναντήθηκε ὄχι μόνον μὲ τὸν Ἀπ. Πέτρο, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸν ἔχοντα παραπλεύρως πρὸς αὐτὸν ἡγετικὴ θέσι μέσα στὴν Ἐκκλησία «Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου» (Γαλ. α' 18-19).

Ὅταν ὁ Ἀπ. Πέτρος ἐλευθερώθηκε μὲ θαυμαστὸν τρόπο ἀπὸ τὴ φυλακὴ καὶ ἐγκατέλειπε τὰ Ἱεροσόλυμα γιὰ νὰ πορευθῆ «εἰς ἕτερον τόπον», τότε θεώρησε ὑποχρέωσί του νὰ στείλῃ σχετικὸ ἐνημερωτικὸ μήνυμα «Ἰακώβω καὶ τοῖς ἀδελφοῖς» (Πράξ. ιβ' 17). Ὅταν ὁ Ἀπ. Παῦλος, μετὰ δέκα τέσσαρα ἔτη «ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα μετὰ Βαρνάβα συμπαραλαβὼν καὶ Τίτον», ἔκαμε ἀναφορὰν γιὰ τὸ ἱεραποστολικὸ του ἔργο στοὺς πνευματικὸς ἡγέτες τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων, οἱ ὁποῖοι ἦσαν «Ἰάκωβος καὶ Κηφᾶς καὶ Ἰωάννης, οἱ δοκοῦντες στῦλοι εἶναι» (πὺ θεωροῦνται ὅτι εἶναι στῦλοι, πὺ στηρίζουν τὴν Ἐκκλησίαν). Χαρακτηριστικῶς προσ-

θέτει ο Ἄπ. Παῦλος, ὅτι οἱ τρεῖς Ἑγέτες ἔδωκαν σ' αὐτὸν καὶ τὸν Βαρνάβα τὰ δεξιὰ τους χέρια πρὸς ἐκδήλωσι συμφωνίας γιὰ τὸν τρόπο τῆς διαδόσεως τοῦ Εὐαγγελίου ἀνάμεσα στοὺς ἔθνικοὺς (Γαλ. β' 1-10). Ὅτι οἱ Χριστιανοὶ τῶν Ἱεροσολύμων θεωροῦσαν ὡς πνευματικὸν Ἀρχηγό τους τὸν ἅγιο Ἰάκωβο τὸν Ἀδελφόθεο, ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι οἱ ἐκπρόσωποι αὐτῶν, πὺ μετέβησαν στὴν Ἀντιόχεια πρὸς διευθέτησι τῶν ζητημάτων τῆς μεθοδολογίας τῆς Χριστιανικῆς ἱεραποστολῆς, ἀναφέρονται ἀπὸ τὸν Ἄπ. Παῦλο ὡς οἱ «ἀπὸ Ἰακώβου» (Γαλ. β' 11-14).

Ἐπειτα εἶναι χαρακτηριστικόν, ὅτι στὴν λεγομένη «Ἀποστολικὴ Σύνοδο», πὺ συγκροτήθηκε στὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ἐλευθέρωσε τοὺς ἐξ ἔθνῶν Χριστιανούς ἀπὸ τὶς διατάξεις τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου, ἀφοῦ κατὰ τὴν ἐκτεταμένη συζήτησι ὁ μὲν Ἄπ. Πέτρος ἐτόνισεν ὅτι «ὁ Θεὸς ἐξελέξατο ἀκοῦσαι τὰ ἔθνη τὸν λόγον τοῦ Εὐαγγελίου» (Πράξ. ιε' 7), οἱ δὲ Ἄπ. Βαρνάβας καὶ Παῦλος ἀνέφεραν «ὄσα ἐποίησεν ὁ Θεὸς σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τοῖς ἔθνεσι δι' αὐτῶν» (Πράξ. ιε' 12), πῆρε τελευταῖος τὸν λόγο ὁ ὡς ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων ἀσκῶν προεδρικὰ καθήκοντα στὴ σύναξι ἅγιος Ἰάκωβος, ὁ ὁποῖος χρησιμοποιοῦν τὴν οἰκουμενικὴ γλῶσσα τῶν προφητῶν καὶ τὴν διεπομένη ἀπὸ σύνεσι φιλειρηνικὴ καὶ φιλενωτικὴ γλῶσσα τοῦ γνησίου Χριστιανοῦ, ὠδήγησε στὴ διατύπωσι τῶν ἀποφάσεων τῆς Συνόδου καὶ τῆς σχετικῆς ἐπιστολῆς, ἡ ὁποία ἐστάλη στοὺς Χριστιανούς τῆς Ἀντιοχείας (Πράξ. ιε' 7-29).

Ὁ Joseph Holzner (Χόλτνερ) σὺ πολὺ γνωστὸ ἐξαίρετο ἔργο του «Παῦλος» περιγράφει ὡς ἐξῆς τὴν συνετὴ ἡγετικὴ στάσι τοῦ ἁγίου Ἰακώβου στὴν «Ἀποστολικὴ Σύνοδο»: «Σιωπηλός, χωρὶς νὰ προδίδη τὶς ἐσωτερικὲς του σκέψεις οὔτε μὲ ἓναν μορφασμὸ τοῦ προσώπου, καθόταν ὄλην τὴν ὥρα ὁ Ἰάκωβος, μὲ τὴν ἐπίσημη, ἀλλὰ καὶ τόσο γλυκιὰ σοβαρότητά του. Ἄπ' αὐτὴν τὴν ἀσκητικὴ μορφὴ ἐκπορευόταν ἓνα εἶδος σεβασμοῦ, καὶ οἱ δυὸ μερίδες (δηλ. ἡ μερὶς τῶν προσηλωμένων σὶς μωσαϊκὲς διατάξεις καὶ ἡ μερὶς τῶν ζητούντων τὴν ἐξ αὐτῶν ἀπελευθέρωσι τῶν ἐξ ἔθνῶν Χριστιανῶν), μὲ συγκρατημένη ἀνα-

πνοή, περιέμεναν τὴ φωνή του. Ἄπλᾳ καὶ ἤρεμα, ὁμολογεῖ ὅτι εἶναι μὲ τὴν γνώμη τοῦ Πέτρου, ὅτι ὁ Θεὸς θέλει ἀσφαλῶς νὰ σωθοῦν ὄλοι οἱ ἄνθρωποι...

» Ἐπικαλεῖται τὴ μαρτυρία τοῦ προφήτου, ἰδιαιτέρως τοῦ Ἀμῶς, πὺ εἶχε προφητεύσει γιὰ τὴν μεσσιανικὴ βασιλεία τῆς φυλῆς τοῦ Δαβὶδ, γιὰ ὄλα τὰ ἔθνη. Τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι: οἱ εἰδωλόλατρες νὰ ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιστρέψουν στὸν Θεό. Ὁ Μωσαϊκὸς Νόμος, πὺ ὁ πυρὴν του ἦταν ἡ περιτομή, ἔχανε, μ' αὐτό, τὴν δυνάμει του καὶ τὰ δικαιώματά του. Στοὺς ἰουδαῖζοντες ὁμοῦς ὁ Ἰάκωβος ἔκαμε ἄλλη μιὰ καθησυχαστικὴ παρατήρησι, ὅτι, δηλαδή, ὁ Νόμος δὲν κινδυνεύει, γιὰτί θὰ ὑπάρχη πάντοτε μία... ὁμοῦς ἀνθρώπων πὺ θὰ διαβάζουν τὸν Νόμο τοῦ Μωϋσέως στὴν Συναγωγή, καὶ θὰ πραγματοποιοῦν τὸ ἰδανικὸ του. Γιὰ νὰ καταστήση δυνατὴ τὴν ἀδελφικὴ σχέσι τῶν δυὸ μερίδων, ἔκαμε μιὰ συμβιβαστικὴ πρότασι... Γιὰ νὰ ἐπισπεύση τὴν προσέγγισι τῶν δυὸ μερίδων, πρότεινε: οἱ ἐξ ἔθνῶν Χριστιανοὶ νὰ προσέχουν μὲ ἀγάπη νὰ μὴ προσβάλλουν τὰ αἰσθήματα τῶν ἐξ Ἰουδαίων Χριστιανῶν...» (Μτφρ. Ἀρχιμ., μετέπειτα Ἀρχιεπισκόπου, Ἱερωνύμου Κοτσῶνη, Ἀθῆναι, 1948, σ. 151). Ἡ πρότασις τοῦ ἁγίου Ἰακώβου, πὺ ἐγίνε δεκτὴ, ἦταν, οἱ ἐξ ἔθνῶν Χριστιανοὶ μὲ αὐτοσυγκράτησι ν' ἀποφεύγουν μερικὲς ἐπουσιώδεις ἐκδηλώσεις, πὺ θὰ σκανδαλίζαν τοὺς ἐξ Ἰουδαίων Χριστιανούς.

Ἄλλὰ στὴν προσωπικότητα τοῦ ἁγίου Ἰακώβου εἶναι ἐκδηλα καὶ μερικὰ ἄλλα ἐξαιρετα χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα, στὰ ὁποῖα θὰ ἀναφερθοῦμε σὺ ἐπόμενο ἀρθρο μας.

Βασιλείου Μ. Βέλλα, καθηγ. Παν/μίου (†)

**ΑΠΑΝΘΙΣΜΑ ΡΗΤΩΝ
ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ**

πρὸς χρῆσιν ἐν τῷ θ. κηρύγματι (μεθ' ἐρμηνευτικῶν ὑποσημειώσεων), τρίτη ἐκδοσι,

Μὲ τὴ συμπλήρωσι 60 χρόνων ἀπὸ τὴν ἰδρυσὴ τῆς (1936) ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία τίμησε τὸν κύριο διοργανωτὴ τῆς, τὸν ἀείμνηστο Καθηγητὴ Βασ. Βέλλα, ἐκδίδοντας μὲ νέα στοιχειοθεσία τὸ «Ἀπάνθισμα ρητῶν», ἓνα κατεξοχὴν χρῆσιμο βοήθημα ὄχι μόνο γιὰ τοὺς κήρυκες τοῦ θείου λόγου, ἀλλὰ καὶ κάθε χριστιανοῦ πὺ ἀναπαύεται καὶ οἰκοδομεῖται ἐντρυφόντας στὴ σοφία τοῦ Θεοῦ.

Η ΑΓΑΠΗ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ*

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σισανίου καὶ Σιατίστης κ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ ἀγάπη τῶν γονέων πρὸς τὰ ἐαυτῶν τέκνων ὑπερτερεῖ ἐκείνης τῶν τέκνων πρὸς τοὺς ἐαυτῶν γονεῖς, ἀλλ' εἶναι ὡσαύτως βέβαιον ὅτι ἡ ἀφοσίωσις καὶ ἡ φιλοστοργία τοῦ Ἀποστόλου εἶναι ἀδύνατον νὰ κατανοηθῇ καὶ ἐκτιμηθῇ προσηκόντως, ἐν προκειμένῳ δὲ ἡ πρὸς τοὺς Κορινθίους ἀγνή ἀγάπη αὐτοῦ συναντᾷ τὴν πλήρη ἀδιαφορίαν καὶ ἀγνωμοσύνην αὐτῶν. Ὁ Παῦλος φαίνεται πράγματι νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸ ἐνδεχόμενον τοῦτο³¹, τούτου δ' ἔνεκα διαβεβαίωσι τοὺς Κορινθίους περὶ τῆς καθαρότητος τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀγάπης, ἣν καὶ θὰ συνεχίσῃ νὰ ἐκδηλώνῃ πρὸς αὐτοὺς ἀνεξαρτήτως τῆς συμπεριφορᾶς τούτων πρὸς τὸν Ἀπόστολον. Ἡ μεγάλη αὕτη ἀρχὴ ὑπονοουμένη ἐν τῇ δηλώσει ταύτῃ ἐμπνέει σύνολον τὴν χριστιανικὴν ἀποκάλυψιν: Ἡ ἀγάπη γεννᾷ τὴν ἀγάπην³² ἀναντιρρήτως δέον ὅπως ὑφίσταται σχέσις στενὴ μεταξὺ ἀγάπης καὶ εὐγνωμοσύνης. Ὅσον ἡ ἀγάπη ἐκδηλοῦται γενναϊόδωρος, τόσον βαθύτερα πρέπει νὰ εἶναι ἡ εὐγνωμοσύνη. Κλασσικὸν παράδειγμα πρόκειται ἡ περίπτωσις τῆς πόρνης γυναικὸς τῆς ἀλειψᾶσης τοὺς παναχράντους τοῦ Κυρίου πόδας διὰ πολυτίμου μύρου, οὗς ἀπέμασε διὰ τῆς πλουσίας αὐτῆς κόμης εἰς ἐνδειξίν βαθυτάτης πρὸς τὸν Κύριον εὐγνωμοσύνης, ὅστις ἀφίησι πάσας τὰς ἀμαρτίας αὐτῆς, διότι «ἠγάπησε πολὺ» κατὰ τὸν ἱερὸν Εὐαγγελιστὴν³³ ἀφ' ἑνός, καὶ τοῦ Φαρισαίου Σίμωνος ἀφ' ἑτέρου, οὗτινος ἡ καρδιά δὲν εἶχε καθαρθῆ ἀπὸ τοῦ ρύπου τῆς ἀμαρτίας, διὸ καὶ ἐξεδήλωσε τὴν δυσαρέσκειαν αὐτοῦ, ἐπειδὴ ὁ Κύριος ἐδέξατο τὴν τοιαύτην προσφορὰν τῆς πόρνης γυναικὸς, ἀγνοῶν ὅτι ὁ Κύριος «οὐκ ἤλθεν καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἀμαρτωλοὺς»³⁴. Ἡ εὐαγγελικὴ περικοπή περὶ τῆς πόρνης γυναικὸς, ἣτις ἐξ ἄκρας εὐγνωμοσύνης ἤλειψε διὰ πολυτίμου μύρου τοὺς παναχράντους τοῦ Κυρίου πόδας (Λουκᾶ, 7, 36-50), εἶναι παράλληλος πρὸς τὴν τῆς Β' Κορινθίους, 12, 15, ἐνθα τὸ ρῆμα ἀγαπῶ χρησιμοποιεῖται, ὡς καὶ ἐν τῇ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ περικοπῇ, ἀφ' ἑνός μὲν ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς ἀγάπης τῆς γενναιοψυχίας καὶ τοῦ δώρου, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς ἀγάπης τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ τῆς πίστεως. Ὁ Ἀπόστολος ὡς προσφέρων τὰ πάντα ὑπὲρ τῆς ἡθικῆς καὶ πνευματικῆς προόδου τῶν Κορινθίων, θὰ ἠδύνατο νὰ ἀξιῶι παρ' αὐτῶν τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ τὴν ἀφοσίωσίν των. Τοιαύτη εἶναι ἡ ἐναντι τῶν ἀνθρώπων συμπεριφορὰ τοῦ Θεοῦ, ἣν βραδύτερον θὰ καλλιεργήσῃ ὁ θεολό-

γος Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης. Πρῶτος ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τοὺς ἀνθρώπους καὶ δὴ δωρεάν.

Ἐνδόσημον περιφανὲς τῆς ἀπείρου ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, «ἐχθροὺς ὄντας»³⁵ τοῖς παραπτώμασι, εἶναι ἡ παράδοσις τοῦ Μονογενοῦς Αὐτοῦ Υἱοῦ εἰς θάνατον ἐπονείδιστον καὶ φρικτόν, ἐπὶ τῷ τέλει ὅπως ἐξαγοράσῃ καὶ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς ἀμαρτίας καὶ σώσῃ τὴν πεπτωκυῖαν ἀνθρωπότητα ἐξ ἀντικειμένου. Ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου, ἣν ἀπειργάσατο ὁ Κύριος διὰ τοῦ Τρισσοῦ Αὐτοῦ Ἀξιώματος, καθίσταται ὑποκειμενικὴ, ἐὰν ὁ ἄνθρωπος πιστεύσῃ εἰς Χριστὸν καὶ ἐκτελέσῃ τὰ ἔργα τῆς ἀγάπης. Ἰδοὺ τί λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης περὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ Πατρὸς πρὸς τὸν ἄνθρωπον: «Οὕτως γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον»³⁶. Ὁ αὐτὸς ἱερὸς συγγραφεὺς ἐν τῇ Α' Καθολικῇ αὐτοῦ ἐπιστολῇ διδάσκει ὅτι ὁ Θεὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς πρῶτος, χωρὶς οἱ ἀγαπηθέντες ὑπ' Αὐτοῦ νὰ ὦσιν ἄξιοι ἀγάπης: «ἡμεῖς ἀγαπῶμεν, ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἠγάπησεν ἡμᾶς»³⁷.

Ὅθεν ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἀποτελεῖ τὸ ἐλαττήριον καὶ τὸ κίνητρον τῆς ἡμετέρας ἀγάπης. Ἡ αὐθόρμητος αὕτη τοῦ Οὐρανοῦ Πατρὸς πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἀγάπη, δημιουργεῖ εἰς τὸ μοναδικὸν τοῦτο λογικὸν ὄν τὴν ὑποχρέωσιν τῆς εὐγνωμοσύνης πρὸς Αὐτόν. Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ μνημειώδει περικοπῇ τῆς Διαθήκης, ὁμιλῶν περὶ τῆς ἀγάπης Αὐτοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, λέγει: «μεῖζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ»³⁸. Ἀξιοσημείωτον τυγχάνει τὸ γεγονός, ὅτι ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη ἢ ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν πιστῶν ἐγκεχυμένη, εἶναι τῆς αὐτῆς φύσεως, διότι πρέπει νὰ ἀκολουθῇ τὸν αὐτὸν ρυθμὸν καὶ νὰ ὑπακούῃ εἰς τὸν αὐτὸν νόμον, ὡς ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Ὁ Χριστιανὸς ἐν ἀγάπῃ καὶ δὴ καὶ μάλιστα ἐν δικαιοσύνῃ, δέον ὅπως ἐφαρμόξῃ τὸ ἀξιῶμα *do ut des*.

(Τέλος)

31. Πρβλ. Α' Κορινθίους, 11, 17. Ματθαίου, 20, 15. Φιλιππησίους, 2, 17.

32. Πρβλ. Πλουτάρχου, Περὶ Γαμικῶν παραγγελμάτων 39: «ποιεῖ γάρ ... τὸ φιλεῖν φιλεῖσθαι».

33. Λουκᾶ, 7, 42-43: «Πλεῖον ἀγαπήσει αὐτόν... τὸ πλεῖον ἐχαρίσατο». Πρβλ. καὶ στίχον 47: «ὀλίγον ἀγαπᾷ».

34. Μάρκου, 2, 17.

35. Ρωμαίους, 5, 10.

36. Ἰωάννου, 3, 16.

37. Α' Ἰωάννου, 4, 19.

38. Ἰωάννου, 15, 13.

* Συνέχεια ἀπὸ τῆ σελ. 276 τοῦ ὑπ' ἀρ. 18 τεύχους.

Χριστούγεννα και Ίεραποστολή

Του Σεβ. Μητροπολίτου Ζιμπάμπουε κ. ΜΑΚΑΡΙΟΥ

Ἡ κουρασμένη και ταλαιπωρημένη ἀνθρωπότητα ζοῦσε γιὰ αἰῶνες στό σκοτός και στήν ἀμαρτία. Πολλοὶ Προφῆτες προφήτευσαν τὴν ἔλευση τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Ἀκόμα και οἱ Ἀρχαῖοι δικοὶ μας φιλόσοφοι και ἄλλοι προεΐδαν τὴν παρουσία τοῦ Κυρίου. Χαρακτηριστικὰ εἶναι ὅσα ἀναφέρει ὁ Αἰσχύλος στὸν «Ἀγαμέμνονα», νὰ κατεβεῖ στὸν ἄνθρωπο ἢ χάρι τοῦ ἀγνώστου Θεοῦ, ποὺ κυβερνᾷ τὸ σύμπαν, γιὰ νὰ κοιμίσει τὶς ἀγωνίες και τὸν πόνο και νὰ χαρίσει τὴν γαλήνη και τὴν ἀρμονία στὸν ἄνθρωπο.

Και ἡ μεγάλη στιγμή ἦλθε και ἡ προσδοκία τῶν ἀνθρώπων ἐκπληρώνεται. «Ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν Αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ, ἵνα τὴν υἰοθεσίαν ἀπολάβωμεν» (Γαλ. 4, 4-5). Αὐτὸς λοιπὸν ποὺ τὸν καιρὸ ποὺ «ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸν ἄλλον ἄνθρωπον εἶναι λύκος» ἦλθε και ἔγινε ὁ πνευματικὸς ἀρχηγὸς ὄλου τοῦ κόσμου και μὲ τὴν παρουσία Του συντρίβει τὸν πειρασμό, δὲν προδίδει τὸν ἄνθρωπο, τὸν ἀνεβάζει ψηλὰ και ἐκδηλώνεται ἔτσι ἡ πανανθρώπινη χριστιανικὴ προσδοκία και ἀναζήτηση. Μὲ τὸν ἐρχομὸ Του ἐπισφραγίζεται τὸ μεγαλύτερο γεγονός τῆς Ἱστορίας ὄλων τῶν ἐποχῶν. Πάνω στὴ γῆ προσφέρει τὴν ἀγάπη σὲ ὄλους τοὺς ἀνθρώπους, συναναστρέφεται μαζί τους, ὁμιλεῖ, θαυματουργεῖ και ἐκδηλώνει μὲ τὴν Ἀγάπη Του σ' αὐτοὺς ταπείνωση, ἰσότητα, φιλανθρωπία. Ἐκεῖνος ποὺ «τὸν ἦλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς και ἀγαθοὺς και βρέχει ἐπὶ δικαίους και ἀδίκους» (Ματθ. 5,45). Ἡ πληγωμένη και βασανισμένη ἀνθρωπότητα μὲ τὸ στόμα τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν Παύλου θὰ μάθει ὅτι «οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλληγ, οὐκ ἔνι δούλος ἢ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν ἢ θῆλυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἰς ἔστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Γαλ. 3,28). Μιὰ μεγάλη ἀνακούφιση ἐκδηλώθηκε τώρα σὶς καρδιὰς τῶν ἀνθρώπων, γιὰ τὴν ἀναμορφώθηκε και ἀνακαινίστηκε ὄλη ἡ κτίση και ἀπὸ τὸν βόρβορο τῆς ἀμαρτίας και τοῦ σκοτοῦς «ξαφνικὰ ἦλθε τὸ φῶς και ἡ ζωή». «Τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονεν καινὰ τὰ

πάντα» (Β' Κορινθ. 5,17) μᾶς διαβεβαιώνει ξανά ὁ Ἀπόστολος Παῦλος. Και οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι μας τὸ διαλαλοῦν παντοῦ ὅτι ἐκεῖνοι οἱ ἴδιοι «ἐκήρυσσον Χριστὸν Ἐσταυρωμένον... Θεοῦ δύναμιν και Θεοῦ σοφίαν» (Α' Κορινθ. 1,23). Ἐτσι ὁ Κύριος ἔγινε ἡ μόνη ἐλπίδα, ἡ λύτρωση και ἡ σωτηρία ὄλου τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, γιὰ τὴν ἔλευσή Του μᾶς ἄφησε τὰ αἰῶνια διδάγματά Του, «ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου, ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσει ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἔξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς» (Ἰωάν. 8,12) και «Ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα» (Ἰωάν. 12,46).

Κι ὅταν ἔτσι «ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου» γεννιέται μέσα στὴ φάτνη τῆς Βηθλεὲμ Ἐκεῖνος ποὺ «ἐπὶ γῆς ὤφθη διὰ σαρκός, και τοῖς ἀνθρώποις συναναστράφη». Ἀκουστικὴ τότε ἡ δοξολογία «Χριστὸς γεννᾶται δοξάσατε, Χριστὸς ἐξ οὐρανῶν ἀπαντήσατε, Χριστὸς ἐπὶ γῆς ὑψώθητε» και ὁ κόσμος ἀνάπνευσε, οἱ ἄνθρωποι ἀνακουφίστηκαν. Ἐπιτέλους, «Αὐτὸς ποὺ ἦταν προσδοκία ἐθνῶν» ἦλθε γιὰ νὰ συμπαρασταθεῖ στοὺς ἀναζητητὲς τὸ Θεοῦ, νὰ βοηθήσει τοὺς «κοπιῶντας και πεφορτισμένους» (Ματθ. 11,28) τοὺς «πεινῶντας και διψῶντας» (Ματθ. 5,6). Τὸ γεγονός εἶναι ἀνεπανάληπτο.

Ἐτσι, τὰ Χριστούγεννα, ἀπὸ τότε, ἔγιναν ἡ γιορτὴ τῆς ἀγάπης. Ἐκεῖνος ὁ αἰώνιος Βασιλεὺς τοῦ οὐρανοῦ και τῆς γῆς, ἦλθε και ἔρχεται κάθε χρόνο, γιὰ νὰ φέρει τὴν εἰρήνη, τὴν ἀγάπη, τὴν ὁμόνοια, τέλος γιὰ νὰ ἐπαναφέρει τὸν ἄνθρωπο στὴ θεία πορεία και νὰ τὸν ἀποκαταστήσει. «Τὰ σύμπαντα σήμερον χαρᾶς πληροῦνται, Χριστοῦ τεχθέντος ἐκ τῆς Παρθένου» ἀκούμε τὶς μέρες αὐτὲς νὰ ψάλλεται σὶς ἐκκλησίες μας.

Ἄν ὅμως κοιτάξουμε γύρω μας, ἂν ἐξετάσουμε γεωγραφικὰ γιὰ λίγο τὴν γιορτὴ τῆς ἐνανθρώπησης τοῦ Θεοῦ —τῆς Θεοφανείας— θὰ διαπιστώσουμε ὅτι, ἡ φιλανθρωπία αὐτῆ τῶν Χριστουγέννων γίνεται ἀπόκτημα τῶν λίγων πάνω στὴ γῆ. Σύμφωνα μὲ σύγχρονους ὑπολογισμοὺς, δύο στοὺς τρεῖς ἀνθρώπους τῆς γῆς δὲν ἔχουν ἀκούσει ἀκόμη ὅτι, ὁ «Θεὸς

έφανερώθη ἐν σαρκί, ἐδικαιώθη ἐν Πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλους, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ» (Α' Τιμ. 3, 15-16). Οἱ περισσότεροι, λοιπόν, δὲν ἔχουν ἀκούσει ἀκόμα τὸν ἀγγελικὸ ὕμνο τῆς ἔλευσης καὶ παρουσίας τοῦ Σωτῆρα Χριστοῦ. Καὶ αὐτοὶ ποὺ τὸν γνώρισαν περιορίζονται μόνο νὰ δεχθοῦν αὐτὴ τὴν χαρὰ καὶ τὸ ἀγγελικὸ μῆνυμα γιὰ τοὺς ἑαυτοὺς τους. Πολλὲς φορὲς τυπικὰ ὁμῶς κι ἔτσι οἱ ἄνθρωποι περιφρονοῦν τὴν θεϊκὴ δύναμη καὶ χάρη. Δὲν ἐνδιαφέρονται γιὰ τοὺς ἄλλους, δὲν νοιάζονται γι' αὐτοὺς ποὺ περιμένουν. Τὸ θέαμα αὐτὸ εἶναι πολὺ τραγικὸ, ἂν τὸ σκεφτοῦμε γιὰ λίγο. Ἔχει μέσα του ἕνα τρομερὸ ἐγωισμό. Γιατί, ὅπως γνωρίζουμε πολὺ καλά, ὁ Θεὸς δημιούργησε ὅλους τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὴν ἴδια φροντίδα, μὲ τὴν ἴδια τέχνη, γιὰ τὸν ἴδιο σκοπὸ. Γιατί ἀκόμα πιστεύουμε ὅτι ὅλοι εἶναι παιδιὰ τοῦ Θεοῦ, ἀνεξάρτητα ἀπὸ φυλὴ, καταγωγὴ, χρῶμα, πεποιθήσεις, ἐθνικότητα... Ὁ ἄγγελος Κυρίου, ὅταν παρουσιάστηκε στοὺς ποιμένες τῆς Βηθλεὲμ τοὺς εἶπε: «ἰδοὺ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἣτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ, ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον Σωτῆρ». Καὶ φυσικὰ μπορούμε νὰ ποῦμε ὅτι, ἡ γέννηση τοῦ Χριστοῦ φανερῶνει τὸ μεγάλο μυστήριό τῆς Ἁγίας Τριάδας. Ἔτσι, ἡ ἴδια ἡ ἐνανθρώπηση τοῦ Λόγου εἶναι ἡ Ἱεραποστολή. Ἡ Ἱεραποστολή εἶναι προέκταση τῆς αἰδίου γέννησης τοῦ Υἱοῦ μέσα στοὺς κόλπους τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Αὐτὸ τὸ μῆνυμα τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἐρχομοῦ Του, εἶναι τὸ μῆνυμα ἀκριβῶς τῆς Ἱεραποστολῆς. Ἡ Ἐκκλησία μας δίνει σαφῆ ἰδέα καὶ μεγάλη σημασία σ' αὐτὴν τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ. Ἀπὸ τὴν γέννησή Του ἀπορρέει ἡ θεία δύναμη καὶ ἡ χάρη. Προσφέρει μῆνυμα φιλίας πρὸς κάθε ἄνθρωπο, οὕτως ὥστε, νέοι καὶ παλαιοὶ νὰ γίνουμε ἕνα μὲ Αὐτὸν γιὰ νὰ μπορούμε νὰ λυτρώσουμε τὴν ταλαιπωρημένη ἀνθρωπότητα. Εἶναι ἀλήθεια, καὶ τὸ διαπιστώνουμε αὐτὸ καθημερινά, ὅτι ζοῦμε μέσα σ' ἕνα κόσμο «ποὺ σπαράσσεται ἀπὸ τοὺς ἀνταγωνισμοὺς τῶν μεγάλων, ὅπου τὸ ἀνθρώπινο πρόσωπο δυναστεύεται καὶ ἡ ποιότητα ζωῆς ἐξευτελίζεται καὶ οἱ ἠθικὲς ἀρχὲς ποδοπατοῦνται». Αὐτὴ ἡ ἀγάπη τῶν Χριστουγέννων θὰ μᾶς βοηθήσει νὰ καταπαύσουμε τὰ πάθη καὶ τὰ μίσση ποὺ μᾶς κυριεύουν γιὰ νὰ μπορούμε νὰ ὀρθοποθήσουμε καὶ νὰ περπατήσουμε σωστὰ

τὸν δρόμο τῆς ἐνότητος καὶ τῆς ὁμοψυχίας. Αὐτὴ καὶ μόνο ἡ ὑπενθύμιση τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ταπείνωσης τοῦ Κυρίου θὰ σώσει τὸν κόσμο ἀπὸ τὸ σκοτάδι, τὴν πλάνη καὶ τὴν ἁμαρτία.

Κάπου πολὺ ὀρθὰ ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος ὁμιλεῖ γιὰ τὴν καθόλου ἀποστολὴ τοῦ ἐπισκόπου, ὅπου λέγει χαρακτηριστικά: Τὸ νὰ περιορίζεται ὁ Ἐπίσκοπος στὴν ἐπαρχία του καὶ ν' ἀδιαφορεῖ γιὰ τὸ τί συμβαίνει στὴν καθόλου Ἐκκλησία δὲν συνιστᾶ ὀρθόδοξον ἐπίσκοπο. Γιατί, ἂν πρέπει νὰ ἀναπέμπουμε εὐχὲς ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας γενικὰ καὶ καθολικὰ ἀπὸ τὰ πέρατα μέχρι τὰ πέρατα τῆς Οἰκουμένης, τότε πρέπει, πολὺ περισσότερο, νὰ προνοοῦμε γι' αὐτὴ καὶ νὰ φροντίζουμε καὶ νὰ μεριμνοῦμε γιὰ τὶς ἀνάγκες ὅλης τῆς Ἐκκλησίας. Τοῦτο ἀκριβῶς πρέπει νὰ γίνῃ καὶ γιὰ μᾶς βίωμα καὶ εὐαγγέλιο. Δὲν πρέπει νὰ περιορίζουμε τὸν Χριστὸ Σωτῆρα μόνο γιὰ τὸν ἑαυτό μας καὶ νὰ κρατοῦμε τὸν θησαυρὸ ποὺ ἐμεῖς κληρονομήσαμε γιὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας. Ὑπάρχουν τόσοι κουρασμένοι ἄνθρωποι, περιφρονημένοι καὶ ἐγκαταλελειμμένοι ποὺ ζοῦν ἀκόμα σὲ πρωτόγονες συνθήκες — οἱ μαῦροι ἀδελφοί μας καὶ οἱ κίτρινοι... Ἄν τοὺς ἀφήσουμε μόνους καὶ ἀβοήθητους, δὲν θὰ μπορέσουν νὰ γνωρίσουν τὸν Κύριο καὶ ἔτσι κι ἐμεῖς συσχηματιζόμεστε μὲ τὸν γύρω μας κόσμο, τὸν τεχνοκρατούμενο, τὸν ὑλικό, καὶ ξεχνοῦμε τὴν ἐντολὴ τοῦ Κυρίου.

(Συνεχίζεται)

Η ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ

κατὰ τοὺς Ἑβδομήκοντα

(μὲ πρόλογο τοῦ Ἐπισκόπου Χριστουπόλεως Πέτρου, Γενικοῦ Διευθυντοῦ καὶ ἐκδοτικὴ ἐπιμέλεια Εὐαγγέλου Π. Λέκκου)

«Μὲ τὴν παρούσα ἐκδοσὴ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀπέκτησε τὴν ἰδική της Παλαιὰ Διαθήκη βάσει τῆς μεταφράσεως τῶν Ἑβδομήκοντα (Ο'). Τὸ κείμενο αὐτὸ ἔχει γίνῃ ἀποδεκτὸ ἀπὸ τὴ συνείδηση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πληρώματος καὶ ἀπετέλεσε τὴ βάση θεολογικῶν συζητήσεων, ἄρα δὲ καὶ τῶν ἀποφάσεων τῶν τοπικῶν καὶ οἰκουμενικῶν Συνόδων, καὶ ἔχει τὴν πολλαπλὴ ἔγκριση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως».

Μὲ εὐανάγνωστα γράμματα, τυπωμένη σὲ χαρτὶ βίβλου καὶ χρυσόδετη βιβλιοδεσία.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΑΗ, Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

567. Ἡ ὀπισθάμβωνος εὐχή πρέπει νὰ λέγεται ἀπὸ τὸν ἱερέα πρὸς τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ ἢ πρὸς τὸ ἅγιον βῆμα (πρὸς ἀνατολὰς); (Ἐρώτηση Αἰδεσιμολ. Π. Ν.).

568. Τὸ «Εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ» πρὸ τῆς εὐχῆς τῆς ἀναφορᾶς πῶς πρέπει νὰ λέγεται, πρὸς τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, πρὸς ἀνατολὰς ἢ πρὸς τὸν λαό; (Ἐρώτηση Πανοσ. π. Δ. Δ.).

Τὰ δύο αὐτὰ παράλληλα ἐρωτήματα ἔχουν τοῦτο τὸ κοινό: Στὴν σημερινὴ πράξη καὶ ἡ ὀπισθάμβωνος εὐχή καὶ τὸ «Εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ» λέγονται ἐνῶ ὁ ἱερεὺς βρίσκεται στὴν ώραία πύλη καὶ στρέφεται πλαγίως πρὸς τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ ἢ καὶ ὑποκλίνεται πρὸς αὐτὴ κατὰ τὸ «Εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ». Αὐτὴν τὴν στάση τοῦ ἱερέως κατὰ τὴν ἀπαγγελία τῆς ὀπισθαμβώνου εὐχῆς καθορίζουν καὶ τὰ νεώτερα Ἱερατικά: «ἦν (εὐχὴν) λέγει ὁ ἱερεὺς ἐκφώνως πρὸ τῆς δεσποτικῆς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ» ἢ «καὶ στὰς ἔμπροσθεν (ἢ πρὸ) τῆς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ (ἢ τῆς δεσποτικῆς εἰκόνας) (ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας 1968 καὶ 1977). Γιὰ τὸ «Εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ» στὶς νεώτερες ἐκδόσεις δὲν ὑπάρχει συμφωνία: «στραφεὶς πρὸς ἀνατολὰς» (1968) ἢ ἀναλυτικότερα «σταυρῶν τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ στήθους ὑποκλίνεται ἐνώπιον τῆς εἰκόνας τοῦ δεσπότη Χριστοῦ» (1977). Στὶς παλαιῆς ἐκδόσεις, ὅπως καὶ στὰ χειρόγραφα, δὲν προσδιορίζεται ἡ στάση τοῦ ἱερέως. Ἐκεῖνο πού κοινῶς μαρτυρεῖται ἀπὸ τοὺς ὑπομνηματιστὲς τῆς θείας λειτουργίας πατέρες καὶ ἀπὸ τὶς τυπικὲς διατάξεις εἶναι ὅτι ἡ ὀπισθάμβωνος εὐχή ἐλέγετο «ἔξω τοῦ βήματος» καὶ «εἰς ἐπήκοον» τοῦ λαοῦ. Ὁ τίτλος τῆς εὐχῆς («ὀπισθάμβωνος») μαρτυρεῖ τὸν τόπον ὅπου ἀνεγινώσκετο. Προϋποθέτει τὴν παλαιὰ διαρρυθμίσθησιν τοῦ ναοῦ καὶ τὸν ἄμβωνα στὴ μέση τοῦ κεντρικοῦ κλίτους, ὅπως τὸν βρίσκουμε στὶς ἀνασκαφῆς τῶν παλαιοχριστιανικῶν βασιλικῶν καὶ ὅπως τὸν συναντοῦμε στὸν ναὸ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Καλαμπάκας, τὴν παλαιὰ Μητρόπολη. «Ἐμπροσθεν» μέρος τοῦ ἄμβωνος, εἶναι τὸ μεταξὺ ἄμβωνος καὶ ώραίας πύλης' «ὀπισθεν», τὸ μεταξὺ ἄμβωνος καὶ βασιλικῶν πυλῶν, τὸ πρὸς δυσμὰς δηλαδὴ, πού βρίσκεται περὶ τοῦ μέσον τοῦ ἄξονος ἱεροῦ καὶ ἐξωτερικῆς πύλης. Ἐκεῖ δὲν εὐρίσκειτο εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ γιὰ νὰ εἶναι ὁ ἱερεὺς ἐστραμμένος πρὸς αὐτὴ κατὰ τὴν ὥρα τῆς ἀπαγγελίας τῆς εὐχῆς. Ἄν λάβουμε δὲ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ὀπισθάμβωνος εἶναι ἀπολυτικὴ εὐχή εὐλογίας τοῦ λαοῦ (βλέπε «καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου») σὲ περίοδο πού δὲν εἶχε ἀναπτυχθεῖ ἀκόμη τὸ

τρίτο ἀπολυτικὸ στρώμα («Εὐλογία Κυρίου... Χριστὸς ὁ ἀληθινός...»), ἡ νεωτέρα δηλαδὴ ἀπόλυση, τότε κατανοοῦμε γιατί ἐλέγετο στὸ μέσον τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ λαοῦ «ὀπισθεν» τοῦ ἄμβωνος. Καὶ μέχρι σήμερα ἡ νεωτέρα ἀπόλυση στὸ Ἅγιον Ὄρος λέγεται στὸ μέσον τοῦ ναοῦ, κάτω ἀπὸ τὸν κεντρικὸ πολυέλεο. Ἔτσι πρέπει νὰ φαντασθοῦμε ἰστάμενον τὸν ἱερέα κατὰ τὴν ἀπαγγελία τῆς ὀπισθαμβώνου εὐχῆς καὶ βλέποντα πρὸς δυσμὰς, πρὸς τὸν λαὸ δηλαδὴ, πού ἦταν ἐμπρὸς καὶ γύρω του. Ἡ ὀπισθάμβωνος δὲν ἀνήκει στὸ ἀρχικὸ κείμενο τῶν λειτουργιῶν, γιατί εἶναι γνωστὸ ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς συγγραφῆς τὸς ἡ λειτουργία τελεῖονε μὲ τὸ «Ἐν εἰρήνῃ προέλθωμεν». Πρέπει ὅμως νὰ εἶναι ἀρκετὰ παλαιά, ὅπως τουλάχιστον μαρτυρεῖ ἡ ἐπιγραφή τῆς, πού μᾶς ἀνάγει σὲ χρόνους πρὸ τῆς μεταθέσεως τοῦ ἄμβωνος ἀπὸ τὸ μέσον τοῦ ναοῦ στὰ ἀριστερά. Μὲ τὴν μετάθεση τοῦ ἄμβωνος ἔχασε ἡ εὐχὴ τὸν ἀρχικὸ χῶρο τῆς ἀπαγγελίας τῆς, μὲ τὴν προσθήκη δὲ τῆς νέας ἀπολύσεως («Χριστὸς ὁ ἀληθινός...») ἔχασε καὶ τὸν ἀπολυτικὸ τῆς χαρακτήρα. Ἡ εὐλογία πάντως κατὰ τὸ «καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου», πού ἦταν ἡ ἀπολυτικὴ εὐλογία κατὰ τὸ μεσοδιάστημα πού ἦταν ἡ ὀπισθάμβωνος ἡ τελικὴ εὐχὴ, διατηρήθηκε ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς ἱερεῖς, ἴσως διατηρεῖται δὲ ἀκόμη κατὰ τόπους.

Εἶπαμε ὅτι ἡ ὀπισθάμβωνος, κατὰ τὶς νεώτερες τυπικὲς διατάξεις τῶν Ἱερατικῶν, διαβάζεται ἀπὸ τὸν ἱερέα ἐστραμμένον πλαγίως πρὸς τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, πού βρίσκεται δεξιὰ στὸ τέμπλο. Ἔτσι ἐκ παραδόσεως ἔκαναν οἱ παλαιοὶ ἱερεῖς καὶ αὐτὴν τὴν τάξιν καταγράφουν οἱ νεώτερες τυπικὲς διατάξεις. Ἡ ἀμφισβήτησις ὡς πρὸς τὸ ἂν ἡ στάση αὐτὴ τοῦ ἱερέως καὶ ἡ ἀπαγγελία τῆς εὐχῆς πρὸς τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ εἶναι πρόσφατος, ἀπὸ ὅσο τουλάχιστον γνωρίζω. Ὁ λόγος εἶναι θεολογικός, ὅτι δηλαδὴ ἡ εὐχὴ δὲν ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Υἱό, ἀλλὰ πρὸς τὸν Θεὸ Πατέρα ἢ πρὸς τὴν Ἁγία Τριάδα. Ἐπομένως κακῶς στρέφεται ὁ ἱερεὺς πρὸς τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ἐνστασις δὲν εἶναι χωρὶς βάση, ἂν καὶ θὰ μπορούσε νὰ ὑπενθυμίσει κανεὶς τὸν λόγον τοῦ Χριστοῦ «Ὁ ἑώρακὼς ἐμέ, ἑώρακε τὸν Πατέρα» (Ἰωάν. ιδ' 9) καὶ τὶς ἀνάλογες παραστάσεις τῆς ἱερῆς εἰκονογραφίας, ὅπου στὶς θεοφάνειες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εἰκονίζεται ὁ Χριστὸς (πρβλ. καὶ «Ὁ πάλαι τῷ Μωσῆϊ συλλαλήσας ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ διὰ συμβόλων Ἔγώ εἰμι, λέγων, ὁ Ἰὼν» σήμερον ἐπ' ὄρος Θαβώρ μεταμορφωθείς...», ἰδιόμελο α' ἤχου ἀποστίχων ἐσπερινοῦ β'ης Ἀυγούστου, κ.ἄ.).

(Συνεχίζεται)

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ: ΤΟ ΠΛΗΡΩΜΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ*

Τού Πρεσβ. π. Γερασίμου Ζαμπέλη

Σπονδυλική στήλη της Ἐκκλησίας μας εἶναι ἡ ἄσκησις. Αὐτὴ ἐκφράζει τὸν πόνο καὶ τὸν πόθο τοῦ ἀνθρώπου, ζώντας τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ στὴν δίμορφη σύνθεσή της — ἀγάπη στὸν Θεὸ καὶ τὸν ἄνθρωπο — μαθαίνει νὰ κινεῖται στὴν ἀγωνία τῆς ἐλευθερίας του. Μέσα στὸ πανέμορφο περιβάλλον τῆς ἀσκήσεως διασφαλίζεται ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ προσώπου. Πληρώνεται ζωῆς ὁ ἄνθρωπος. Ἐμπλουτίζεται μὲ τὴν Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος γιὰ νὰ συνεχίζει ἀμείωτα τὸν προσωπικὸ ἀγώνα τοῦ ἁγιασμοῦ καὶ τῆς θεώσεως. Ἀποκτᾷ τὴν γνώση καὶ τὴν ἐμπειρία τῆς μοναδικῆς ζωῆς τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ζεῖ ἀληθινά. Γιατὸ ὁ χριστιανός, ὁ ἄνθρωπος τῶν πνευματικῶν χαρακωμάτων, δὲν κινεῖται ἐτοιμόρροπα, οὔτε ζεῖ ἀβέβαια. Τὸν ἐμπλουτίζει ἡ ζωοποιὸς δύναμη τοῦ ζωοδότου.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἃς μοῦ ἐπιτραπεῖ μία παρένθεση:

Εἶναι χαρακτηριστικὸ πὼς ὅσοι νέοι ἀργοπεθαίνουν μέσα στὴν «κόλαση τοῦ ἀργοῦ θανάτου» δὲν εἶχαν ποτὲ σχέση — ἢ εἶχαν καὶ τὴν ἔχασαν — μὲ τὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. Δὲν αἰσθάνονται τὸ μυστικὸ περπάτημα τῆς θείας ἀγάπης νὰ τοὺς συντροφεύει σὺς ἔνοχες καὶ ἐκρηκτικὲς περιπλανήσεις. Οἱ στρόφιγγες τῆς ζωῆς ἔχουν κλείσει. Τὶς στέρεψε ἡ ἀσωτεία καὶ ἡ ἄ-Χριστη περιπέτεια. Ὁ θάνατος, μ' ὅλες τὶς ἀποχρώσεις του, εἶναι ὁ σύντροφός τους. Καὶ παρασύρονται, δίχως ἀντίσταση, στὸ ρεῦμα τῆς φθορᾶς, ὅπως τὰ ψόφια ψάρια στὸν ὀρμητικὸ χεῖμαρρο. Νὰ κλείσουμε ὁμως τὴν παρένθεση.

Ὁ γνωστὸς γέροντας π. Σωφρόνιος ἐπισημαίνει, ὀριοθετώντας τὴν μορφή τῆς ἀσκήσεως: «Ὁσον ὑψηλὴ καὶ ἂν εἶναι ἡ καλλιέργεια τῆς ἀσκήσεως ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην τῆς ἀποψιν ἔχει μόνον ἐντελῶς συμβατικὴν ἀξίαν. Νηστεία, ἐγκράτεια, ἀγρυπνία, βίος αὐστηρός, πτωχεία ὑπὸ μορφήν ἀκτημοσύνης καὶ ἀπουσίας ἐπιθυμίας “κτῆσεως”, ὡς ἐλευθερία ἐκ τῆς ἐφ' ἡμῶν ἐξουσίας τοῦ ὑλικοῦ κόσμου, ὑπακοὴ ὡς ὑπερνίκησις τῆς ἐγωϊστικῆς ἀτομικῆς θελήσεως ἡμῶν καὶ ὡς μία ἐκ τῶν ὑψηλῶν καὶ θαυμασιῶν φανερώσεων τῆς ἀγάπης ἡμῶν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὸν πλησίον, ἐρημικὸς βίος ὡς ἀναζήτησις ἐσωτερικοῦ καταφυγίου, ὅπου νὰ δύναται τις νὰ προσεύχεται τῷ Πα-

τρὶ ἐν τῷ κρυπτῷ, μελέτη ἐν τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ, οὐχὶ ὑπὸ ἐξωτερικὴν ἔννοιαν, ἤτοι πρὸς ἀπόκτησιν ἀκαδημαϊκῆς γνώσεως, ἀλλὰ κατὰ τρόπον διαποτίζοντα ὀλόκληρον τὴν ὑπαρξιν ὑπὸ ἐκείνου τοῦ πνεύματος τῆς ἐν χάριτι ζωῆς καὶ θεογνωσίας, τὸ ὁποῖον περιέχεται εἰς τὴν Ἁγ. Γραφήν καὶ τὰ ἔργα τῶν Ἁγ. Πατέρων, σωφροσύνη ὡς ὑπερνίκησις τῶν “ἀλόγων” κινήσεων τῆς σαρκὸς καὶ ἐν γένει τοῦ σαρκικοῦ φρονήματος διὰ τῆς παραμονῆς ἐν τῇ μνήμῃ τοῦ Θεοῦ, ἀνδρεία, μακροθυμία, ταπεινώσις, συμπάθεια καὶ εὐσπλαγχνία ὡς ἐκφρασις τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον, πίστις ὡς αὐτούσιος ἐκδήλωσις αὐτῆς τῆς ἀγάπης — ὅλα αὐτὰ λέγει — δύναται καὶ ὀφείλουν νὰ εἶναι ἡ λογικὴ καὶ ἐλευθερὰ ἀσκησις τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ μέχρις ὅτου ἔλθῃ ἡ πάντα στερεοῦσα ἐνέργεια τῆς θείας χάριτος νὰ σφραγίσῃ τοὺς ἀσκητικὸς τούτους ἀγῶνας, ὅλα αὐτὰ θὰ παραμείνουν ἀνθρώπινον μόνον ἔργον καὶ κατὰ συνέπειαν φθαρτόν»²³.

Ἀγάπη, γιὰ νὰ ἐπανέλθουμε στὸ θέμα μας, σημαίνει κοινωνία μὲ τὸν Θεὸ· ἀποδυνάμωση τοῦ ἐγωϊσμοῦ καὶ ἀνακάλυψη τοῦ ἄλλου. Εἶναι τὸ πιὸ σημαντικὸ στοιχεῖο τοῦ ἀνθρώπου. «Ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν εἶμι»²⁴. Ἡ βίωση τῆς ἀγάπης προϋποθέτει ἀπλότητα καρδιάς· καθαρότητα φρονήματος· εἰλικρίνεια καὶ ἀθόλωτη σκέψη. Ὁλοκληρωτικὴ βίωση τοῦ μυστηρίου τοῦ Χριστοῦ, ποῦ ἐξ ὀλοκλήρου εἶναι ἀγάπη, «δίχως ὄρους καὶ ὄρια». Γιατὸ ἡ ἀγάπη εἶναι «μείζων» τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλπίδος²⁵ κατὰ τὸν Ἀπ. Παῦλο.

Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας θὰ ἐπιμείνουν στὸ θέμα τῆς ἀγάπης. Γιατὶ ἀποτελεῖ τὴν μυστικὴν καρδιὰ μιᾶς ἐνθεης ζωῆς. Καὶ ταυτόχρονα τὸ κλειδὶ γιὰ τὴν ὀλοκλήρωση — μαζὶ μὲ τὴν ἐλευθερία — τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπειδὴ βέβαια σήμερον τὸσον ἡ ἀγάπη, ὅσο καὶ ἡ ἐλευθερία ἀποτελοῦν δυσεύρετα «στοιχεῖα» στὴν ἀνθρώπινη ζωὴ, γιὰ τὸ ἡ ζωὴ μας κατάντησε κόλαση καὶ ὁ καθένας μας ἕνας ἀξεδίψαστος ὀδοιπόρος στὴν ἔρημο τῆς καθημερινότητος.

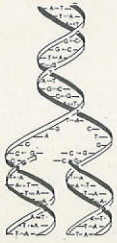
(Συνεχίζεται)

23. Ἀρχιμ. Μαξίμου Κυρίτση, Τὸ ἀσκητικὸν ἦθος ὡς προϋπόθεση σωτηρίας, εἰς: Ἐλθέτω ἡ βασιλεία Σου, ἐκδ. ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΓ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΑΚΡΗ, Λάρισα 1993, σελ. 33, 34.

24. Α' Κορινθ. 13,2.

25. Α' Κορινθ. 13,13.

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 283 τοῦ ὑπ' ἀρ. 18 τεύχους.

ΒΙΟΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΒΙΟΗΘΙΚΗ*

Τοῦ κ. Α. Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ, Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

Ἐπιτροπὴ Βιοηθικῆς τοῦ ὑπουργείου Ἀνάπτυξης

Στὴ συνέχεια θὰ θέλαμε νὰ ἀναφερθοῦμε πρὸς συγκεκριμένα στὸ σκοπὸ καὶ τοὺς στόχους τῆς Ἐπιτροπῆς Βιοηθικῆς τοῦ Ὑπουργείου Ἀνάπτυξης, τῆς ὁποίας εἶμαι μέλος.

Σκοπὸς τῆς Ἐπιτροπῆς εἶναι ἡ ἐνημέρωση τοῦ ἑλληνικοῦ κοινοῦ καὶ ἡ γνωμοδότηση πρὸς τὴν πολιτεία, ἡ πρόκληση διαλόγου καὶ προώθηση σχετικῶν μελετῶν καὶ ἐρευνῶν στὴ χώρα μας καὶ παρακολούθηση τῶν διεθνῶν ἐξελίξεων σὲ θέματα ΔΗΝΚ-Ο (Δεοντολογικά, Ἠθικά, Νομικά καὶ Κοινωνικοοικονομικά) ποὺ ἀνακύπτουν ἀπὸ τὶς προόδους τῆς Βιοτεχνολογίας. Ἀναλυτικότερα οἱ στόχοι τῆς Ἐπιτροπῆς εἶναι:

1. Ἡ γνωμοδότηση καὶ παροχὴ συμβουλῶν πρὸς τὴν πολιτεία καὶ πρὸς ἄλλους, γιὰ ἐρωτήματα καὶ τυχόν προβληματισμοὺς ποὺ δημιουργοῦνται καὶ ἀνακύπτουν ἀπὸ τὴν ταχεία ἐξέλιξη τῆς Βιοτεχνολογίας.

2. Ἡ ἐνημέρωση τῆς Πολιτείας, τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπιστημονικῆς Κοινότητας καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κοινῆς γνώμης σὲ θέματα ΔΗΝΚ-Ο ποὺ ἀνακύπτουν ἀπὸ τὶς προόδους τῆς Βιοτεχνολογίας.

3. Ἡ πρόκληση διαλόγου, ἡ ἔκφραση γνώμῶν καὶ ἀλληλοενημέρωση διαφόρων φορέων, ὑπηρεσιῶν, ὁργανώσεων κ.ἄ. ποὺ ἔχουν σχέση ἢ ἐνδιαφέρονται γιὰ θέματα ΔΗΝΚ-Ο.

4. Ἡ δημιουργία στὴ χώρα μας σημείου ἀναφορᾶς καὶ τεκμηρίωσης τόσο πρὸς τὸ ἐσωτερικὸ ὅσο καὶ πρὸς τὸ ἐξωτερικὸ σὲ θέματα ΔΗΝΚ-Ο ποὺ ἀφοροῦν στὴν Βιοτεχνολογία.

5. Ἡ συνεργασία μὲ ἀνάλογες ἐπιτροπὲς στὸ ἐσωτερικὸ καὶ τὸ ἐξωτερικὸ.

6. Ἡ ἐκπροσώπηση τῆς χώρας μας στὴν ἀντίστοιχη Ἐπιτροπὴ Βιοηθικῆς τῆς Ε.Ε.

7. Ἡ προώθηση τῆς χρηματοδότησης σχετικῶν μελετῶν καὶ ἐρευνητικῶν ἔργων στὴ χώρα μας (γιὰ τὸ ἐξειδικευμένο φυσικὸ περιβάλλον καὶ τὸ ἐξειδικευμένο κοινωνικοοικονομικὸ περιγύρο κ.λπ.) καὶ ἡ δημοσιοποίηση ξένων πορισμάτων, μελετῶν καὶ ἐρευνῶν, ποὺ χρηματοδοτήθηκαν ἀπὸ τὴν Ε.Ε. καὶ ἄλλους διεθνεῖς Ὄργανισμοὺς ἢ καὶ ἄλλα Κράτη.

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 281 τοῦ ὑπ' ἀρ. 18 τεύχους.

Μὲ τὸν προσδιορισμὸ τοῦ σκοποῦ καὶ τῶν στόχων ἡ Ἐπιτροπὴ καθόρισε καὶ τὸ πρόγραμμα δράσης τῆς καὶ κινήθηκε στὴν ὑλοποίησή τους μὲ ρυθμοὺς ποὺ προσιδιάζουν στὴ δυσκολία τοῦ ἐγχειρήματος ἀφενός, στὸν φόρτο ἐργασιῶν τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τὶς ἰδιαιτερότητες τῶν διαδικασιῶν τῶν ἑλληνικῶν διοικητικῶν ὑπηρεσιῶν ἀφετέρου.

Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς προγραμματίισε τὴν ἐκτύπωση καὶ διανομὴ ἐνὸς φυλλαδίου μὲ τὴ σύνθεση τῶν μελῶν καὶ περιλήψη τῶν σκοπῶν τῆς (Πάσχα 1998) καθὼς καὶ δημοσιοποίησε τῆς ὑπαρξῆς τῆς στὸ «Ἐνημερωτικὸ Δελτίο» τῆς Γενικῆς Γραμματείας Ἐρευνας καὶ Τεχνολογίας (τεύχος Ἰανουαρίου 1998, σ. 8-9). Ἐχει ἤδη προχωρήσει ἡ δημιουργία ὑποδομῆς γιὰ ἠλεκτρονικὴ πληροφόρηση σχετικὰ μὲ τὸ ἔργο τῆς Ἐπιτροπῆς μὲ δημιουργία ἀντίστοιχης σελίδας στὸ διαδίκτυο (Internet).

Θεώρησε χρέος τῆς νὰ μεταφράσει στὰ ἑλληνικὰ καὶ νὰ γνωστοποιήσει στὴν ἑλληνικὴ κοινὴ γνώμη γνώμες ποὺ δημοσιοποίησε καὶ ποὺ θὰ δημοσιοποιεῖ στὸ μέλλον ἡ ἀντίστοιχη Ἐπιτροπὴ Βιοηθικῆς τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνωσης, παίρνοντας παράλληλα θέση καὶ καταγράφοντας τὶς ἐν τῷ μεταξὺ τυχόν ἐξελίξεις ἀπὸ τὴ στιγμὴ διατύπωσης τῶν γνωμοδοτήσεων.

Ἡ τελευταία, σὲ εἰδικὸ τεύχος, παρουσίασε τὶς κατὰ τὸ διάστημα 1992-1997 ἐκφρασθεῖσες ἀπόψεις τῆς ποὺ εἴτε τῆς ζητήθηκαν ἀπὸ τὴν Ε.Ε. εἴτε μὲ δική τῆς πρωτοβουλία πῆρε θέση σὲ ζητήματα ἐπικαιρότητας⁹.

Τὰ θέματα ποὺ τὴν ἀπασχόλησαν καὶ διατύπωσε σχετικὴ γνώμη εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

α) σωματοτροπὴν βοοειδοῦς προέλευσης (12.3.1993)·

β) βιομηχανικὴ ἐπεξεργασία προϊόντων ἀνθρώπινου αἵματος καὶ ἀνθρώπινου πλάσματος (12.3.1993)·

γ) νομικὴ προστασία βιολογικῶν ἀνακαλύψεων (1.10.1993)·

δ) γονιδιακὴ θεραπεία (Δεκέμβριος 1994)·

ε) σήμανση τροφίμων ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὴ σύγχρονη βιοτεχνολογία (Μάιος 1995)·

ς) προγενετικὴ διάγνωση (20.2.1995)·

ζ) ἡ γονιδιακὴ τροποποίηση ζώων (Μάιος 1996)·

η) γενετικὴ ἐπέμβαση στὴν ἐμβρυογένεση·

θ) ή κλωνοποίηση θηλαστικών από διαφοροποιημένα σωματικά κύτταρα'

ι) οί ήθικες όψεις του πέμπτου προγράμματος - πλαισίου έρευνας.

Τό μεταφρασμένο τεύχος σύντομα θα κυκλοφορήσει στην έλληνική κοινή γνώμη.

Η έλληνική Έπιτροπή έχει αναλάβει την ύποχρέωση να εκφράζει τη γνώμη της για σχετικά έρωτήματα και τυχόν προβληματισμούς που ανακύπτουν σε τρέχοντα θέματα έπικαιρότητας της άρμοδιότητάς της. Έχει αναθέσει, λοιπόν, σε μέλη της να μελετήσουν τα ακόλουθα θέματα: τις δοκιμές και την αξιοποίηση των γενετικά τροποποιημένων οργανισμών στη χώρα μας' την κλωνοποίηση στα ζώα και τις έπιπτώσεις της στον άνθρωπο' τα βιοτεχνολογικά φάρμακα' τη γονιδιακή θεραπεία' τον προγεννητικό έλεγχο' τó υπάρχον στην Ελλάδα νομοθετικό πλαίσιο και τις έφαρμογές του, την όρθότητα της εκ μέρους του Τύπου πληροφόρησης του κοινού σε θέματα βιοτεχνολογίας' τις κοινοτικές όδηγίες 219/220 για τή γενετική μηχανική κ.ά.

Ο ύπογράφων ανέλαβε, με συνεργάτες του του Τομέα Χριστιανικής Λατρείας, Άγωγής και Διαποιμάνσεως στο Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας κ. Άγγελο Βαλλιανάτο και κ. Άριάδνη Σαραντουλάκου να μελετήσει άρθρα που αναφέρονται στην Βιοηθική και είναι δημοσιευμένα κυρίως στον *θεολογικό - έκκλησιαστικό Τύπο* αλλά και άλλα δημοσιεύματα που περιέχονται σε αυτότελεις ή συλλογικούς τόμους. Η μελέτη αυτή εκτείνεται στη διετία 1997-1998 και μέλημά της ήταν να διαπιστώσει τόν τρόπο με τόν όποιο τοποθετούνται ή και αντιδρούν συγγραφείς προερχόμενοι άπ' αυτόν τόν χώρο σ' αυτού του είδους τις καινοτομίες. Τό ύλικό προερχόμενο άπό Άρχείο που τηρείται στον Τομέα κυκλοφόρησε στις 7 Άπριλίου 1998 σε περιορισμένο αριθμό αντιτύπων ύπό τη μορφή ένός *Δελτίου Βιοηθικής Ένημέρωσης* με τίτλο «Άναφορές του θεολογικού και έκκλησιαστικού Τύπου σε θέματα Βιοηθικής». Περιέχει 28 σύντομες παρουσιάσεις και προσφέρει κριτικά μιá πρώτη προσέγγιση της θεματικής. Έχει ληφθεί μέριμνα για συνεχή παρακολούθηση των σχετικών δημοσιεύσεων.

Γιά τόν τρόπο άμεσης διαδόσεως των πορισμάτων της ή Έπιτροπή σκέπτεται να χρησιμοποιήσει την μορφή της *συνεντεύξεως Τύπου*, με ταυτόχρονη διανομή ένός *δελτίου Τύπου* και τή *σελίδα* της στο *διαδίκτυο*.

Η Έπιτροπή δέν άρκείται μόνο σ' αυτού του τύπου τις δραστηριότητες. Ένθάρρυνε τα μέλη της να συμμετάσχουν σε *έκδηλώσεις άλλων φορέων* όπου αντιμετώπιζεται ανάλογη θεματική. Έτσι μέλη της

έλαβαν μέρος και σε άλλες εύκαιρίες αλλά και στις ειδικές μορφωτικές έκδηλώσεις του Έθνικού Ίδρυματος Έρευνών (Ε.Ι.Ε.) με τίτλο *Η άλλη πλευρά τής Βιοτεχνολογίας* στις 17, 24 Φεβρουαρίου και 3 Μαρτίου 1998¹⁰.

Άναγκαιότητα και δυσκολίες ένός διαλόγου

Όπωσδήποτε πολλά είναι τα ζητήματα που προκύπτουν ή μπορούν να προκύψουν άπό την ένασχόλησή μας με τέτοιου είδους προβληματισμούς. Αυτό δέν σημαίνει ότι δέν πρέπει να τα αντιμετώπισουμε με σύνεση. Μία άμφίδρομη ή πολύδρομη έπικοινωνία είναι άπαραίτητη για να μπορέσει να γίνει ένας σωστός διάλογος. Άν μιλάμε για τις ήθικες όψεις ή τις έπιπτώσεις των έπιτευγμάτων της βιοτεχνολογίας θα χρειαστεί να μιλήσουμε και για τή *Ηθική του διαλόγου*, τί σημαίνει και πώς τελικά έπιτυγχάνεται.

Σε μία πληθυντική (πλουραλιστική) κοινωνία στην όποια ζούμε είναι ανάγκη ν' άκουστεί ή φωνή όλων: τής Έπιστήμης, τής Κοινωνίας, τής Ηθικής, του Νόμου, τής Θρησκείας, τής Έκκλησίας. Δέν χρειάζεται ν' αντιπαρατεθούν σιωπηλή πλειοψηφία και κραυγαλέες μειοψηφίες. Ούτε πάλι να έπικρατήσει ή ισχυρότερη φωνή έπειδή άκριβώς φωνασκεί. Θα πρέπει να λάβουμε ύπόψη και σιωπές που «ξεκουφαίνουν» (έκκωφαντικές), οί όποιες έγγράφονται σε μιá μακρά παράδοση του τόπου στον όποιο ζούμε. Τό ζητούμενο είναι ή χρυσή τομή που θα έξασφαλίσει τήν αξιοπρέπεια του ανθρώπου και τήν αλήθεια, μόνο που ή στάση μας θα πρέπει να είναι «άληθεύουσα έν άγάπη» (Έφεσίους δ' 15), πράγμα όχι τόσο άπλό και εύκολο.

Άκόμα και με τήν ίδρυση κέντρων βιοϊατρικής ήθικής ή και συνδέσμου τέτοιων κέντρων ό δρόμος θα είναι μακρύς, έως ότου καταλήξουν οί διάφορες έπιστήμες, κατόπιν διεπιστημονικού διαλόγου, σε συγκεκριμένα συμπεράσματα και λύσεις κοινής άποδοχής. Άκόμη και αν εκπρόσωποι του κλήρου και τής θεολογικής έπιστήμης μετέχουν σε έπιτροπές βιοηθικής ή στρογγυλά τραπέζια, κατόπιν ειδικής προετοιμασίας τους σε ζητήματα βιοϊατρικής ήθικής κατά τις σπουδές τους, είναι δύσκολο να ύποστηρίξουν και να έπιβάλουν τις άπόψεις τους. Πιθανόν να είναι χρήσιμο, να έμφανισθούν ως σύμβολα μιás «διαφορετικής πραγματικότητας», που θα έχουν ως ρόλο τους να προσφέρουν έναν «προφητικό» λόγο έμπνεόμενο άπ' αυτήν άκριβώς τήν «διαφορετική πραγματικότητα». Ο λόγος τους αυτός θα βασίζεται σ' έναν άποκαλυμμένο λόγο που αυτόν καταθέτουν και γι' αυτόν δίνουν μαρτυρία. Μαρτυρία για τήν αξιοπρέπεια και τήν μοναδικότητα του ανθρώπινου προσώπου, που ό Θεός τó γνωρίζει «έξ άκρας συλ-

λήψεως», όταν ακόμα βρίσκεται στην κοιλιά της μητέρας του ως άμορφο και τὸ προστατεύει ἀπὸ τότε (Ψαλμὸς ρλη' 13,16). Ὁφείλουμε ὅμως νὰ λάβουμε ὑπόψη μας τὸ γεγονός, ὅτι ὅταν θελήσουν νὰ ἐκπροσωπήσουν ὑπεύθυνα αὐτὸν τὸν λόγο, ἢ ὑπευθυνότητά τους αὐτὴ δοκιμάζεται καθημερινὰ στὴν ἀντιπαράθεσή τους κατὰ τὸν διάλογο μὲ τὶς βιοϊατρικές, φιλοσοφικές, ψυχολογικές καὶ ἄλλες ἐπιστῆμες τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ἐπίσημη, ὅταν εἶναι διατυπωμένη, διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας τους, τὶς προσωπικὲς θεολογικὲς τους ἐρμηνείες καὶ τὶς ἀπόψεις τῶν μεμονωμένων γιατρῶν καὶ λοιπῶν ἐπιστημόνων, ἀλλὰ καὶ ὄλων ἐκείνων ποὺ προστρέχουν στὴ συμβουλή καὶ στὴ γνώμη τους.

Ἄναγκαία ἢ διαπλοκὴ ἦθους, τέχνης καὶ τεχνικῆς

Συμπερασματικὰ θὰ ὑποστηρίζαμε ὅτι μόνον μία σύνολη ἀντιμετώπιση τῶν δυνατοτήτων καὶ τῶν δυσκολιῶν μπορεῖ νὰ ὀδηγήσει τὴν ἀνθρωπότητα νὰ καρπωθεῖ τὰ ἐκπληκτικὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐρευνας καὶ νὰ ἀποφύγει τοὺς κινδύνους ποὺ ἐνδεχομένως μπορεῖ νὰ ἐπιφέρει ἢ ἐφαρμογὴ τους καὶ ἰδιαίτερα μὲσω ἐνὸς ἐλεγχόμενου χειρισμοῦ τοῦ γενετικοῦ ὑλικοῦ ἐκ μέρους τῆς Βιοτεχνολογίας.

Τὰ πλεονεκτήματα καὶ τὰ μειονεκτήματα δὲν τὰ τοποθετοῦμε σὲ ἐπίπεδο τῶν συνεπειῶν στὸν ἄνθρωπο καὶ μόνον, γιατί ἡ χρησιμοποίησις τῶν γνώσεων γύρω ἀπὸ τοὺς μηχανισμοὺς τῆς ζωῆς καὶ τὰ μυστικὰ τοῦ μικροκόσμου ἐπιτρέπουν ἐπεμβάσεις ποὺ κατευθύνουν τὶς λειτουργίες τῶν ζωντανῶν ὀργανισμῶν καὶ ἐκμεταλλεύονται τὰ προϊόντα τους. Ὑπάρχει μία συνεχῆς ἐπικοινωνία ὄλων τῶν μορφῶν ζωῆς, ἀπὸ τὰ βακτήρια μέχρι τὸν ἄνθρωπο καὶ οἱ ἐπιπτώσεις τῆς διαχέονται στὸν σύμπαντα κόσμος. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ εὐθύνη ὄλων αὐτῶν τῶν χειρισμῶν εἶναι μεγάλη.

Εὐθύνη ἢ ὁποία πρέπει νὰ ἀντανακλᾷ ἓνα ὀρισμένο ἦθος καὶ μία στάση σεβασμοῦ τῆς ζωῆς σὲ ὁποιαδήποτε μορφή (συμπαντικὴ). Ἐνα ἦθος ποὺ εἶναι ἀποτέλεσμα μιάς στάσεως, τὴν ὁποία θὰ χαρακτηρίζαμε ὡς *φιλοκαλική*. Αὐτὴ συνίσταται σὲ μία μακρὰ, ἐπίπονη καὶ ἐπίμονη προσπάθεια ἀναμορφώσεως καὶ ὡς ἐκ τούτου μεταμορφώσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου ἐπὶ τὸ ἀρχαῖον κάλλος, ὅπου ὅλα ὅσα ἔγιναν ἦσαν «καλὰ λίαν» σύμφωνα μὲ τὴν διήγησι τῆς Γενέσεως, ἀλλὰ ἐπιδέχονταν καὶ μία ἐπὶ τὰ βελτίω πρόοδο. Στὴν ἐξυπηρέτησι αὐτοῦ ἀκριβῶς τοῦ στόχου, τῆς ἐπιδιώξεως τῆς καλύτερης δυνατῆς ἀριότητος, ποὺ ἀντανακλᾷ καὶ ἀνταποκρίνεται σὲ μιά ἐσωτερικὴ ἐνδόμυχη ἁρμονικὴ διάταξι θὰ πρέπει νὰ κινηθοῦμε μὲ *τέχνη*. Ἡ τέχνη ἐδῶ εἶναι κάτι ποὺ ξεπερνᾷ μὴ εἰδικότητα, μὴ ἐπαγγελ-

ματικὴ ἰκανότητα. Αὐτὸ ποὺ θὰ κάνουμε ὡς ἐπιστῆμονες καὶ ὡς ἄνθρωποι θὰ πρέπει νὰ εἶναι ἡ δημιουργία ἐνὸς καλλιτεχνήματος, ἐνὸς ἔργου μὲ αἰσθητικὴ, ποὺ νὰ ἀνταποκρίνεται σ' αὐτὴν τὴν ἐνδόμυχη ἁρμονικὴ διάταξι καὶ στὴν περιπτώσιν μας σὲ μὴ ποιητικὴ ζωῆς.

Αὐτὸ βέβαιον προϋποθέτει καὶ κάτι ἄλλο πέρα ἀπὸ μὴ *τεχνικὴ* ποὺ θέτει στὴ διάθεσίν μας ἓνα σύνολο μεθόδων καὶ κανόνων μὲ τοὺς ὁποίους ἐπιτυγχάνεται ὀρισμένο ἀποτέλεσμα καὶ μᾶς καθιστᾷ ἱκανοὺς νὰ χρησιμοποιήσουμε αὐτὲς τὶς μεθόδους. Ὅσο αὐτονόητη καὶ ἂν εἶναι ἡ ἀνάγκη μιάς τεχνομάθειας καὶ τεχνογνωσίας ἀπαιτεῖται ἐπίσης ἢ ὑπέρβασι μιάς *τεχνοκρατικῆς ἀντίληψης* καθὼς καὶ νὰ λαμβάνεται ἀρκετὰ ὑπόψη ὁ ἀνθρώπινος παράγοντας καὶ ὄχι μόνον ὁ ἀνθρώπινος. Τὸ *ἦθος* θὰ εἶναι συνεπῶς ἐκεῖνο ποὺ θὰ ὀδηγεῖ ὥστε ἡ τεχνικὴ νὰ ἐφαρμόζεται βέβαιον ὡς τεχνολογία καὶ βιοτεχνολογία — ὡς πρακτικὴ ἐφαρμογὴ — ἀλλὰ μὲ τέχνη καὶ ἐπιστῆμη, προϋποθέτοντας τὴν εἰκόνα ποὺ ἔχουμε γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν κόσμον, τὴν ὁποία πολλὲς φορὲς λησιμονοῦμε.

(Τέλος)

9. Τὸ γαλλικὸ τεῦχος κυκλοφορεῖ μὲ τὰ κάτωθι βιβλιογραφικὰ στοιχεῖα: Commission européenne, *Groupe des conseillers pour l' éthique de la biotechnologie*, auprès de la Commission européenne, Luxembourg, Office des publications officielle des Communautés européennes, 1996, 25 σ. CISBN 92-827-7351-5). Διατίθεται καὶ στὰ ἀγγλικά. Ἐθνικὲς ἐπιτροπὲς ἄλλων κρατῶν-μελῶν ὅπως τῆς Σουηδίας ἔχουν δημοσιοποιήσει τὶς γνώμες τους. Βλ. Mats G. Hansson (editor), *Research concerning ethical, legal and social aspects of genome research*, ELSA - Activities in Sweden, Stockholm 1977.

10. Ὁ καθηγητὴς κ. Ἀθανάσιος Τσαυτάρης μίλησε μὲ θέμα, *Γενετικὴ Μηχανικὴ: Ἐπιτεύγματα - Προοπτικὲς - Προβληματισμοὶ* (17 Φεβρουαρίου). Ὁ ὑπογράφων μὲ θέμα, *Βιοτεχνολογία: ἦθος, Τέχνη καὶ Τεχνικὴ* (24 Φεβρουαρίου). Στὴ συζήτησι στρογγύλης τράπεζας συμμετεῖχαν οἱ καθηγητὲς κ.κ. Κ. Σέκερης, Ἀθαν. Τσαυτάρης, Χρήστος Καττάμης (μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς Βιοηθικῆς), ὁ π. Γεώργιος Μεταλληνὸς καὶ ὁ κ. Στέφανος Κουτσουμπίνης (συνταγματολόγος). Τὴ συζήτησι συντόνισε ὁ κ. Κώστας Σακελλάρης, κύριος ἐρευνητὴς στὸ Ε.Ι.Ε. ὁ ὁποῖος εἶχε ἀναφερθεῖ στὶς 17 Φεβρουαρίου στὴ θέσιν τῶν Εὐρωπαίων ἀπέναντι στὴ Βιοτεχνολογία, βασιζόμενος στὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐρευνας: Εὐρωβαρόμετρο 1997. Ἄς σημειωθεῖ, ὅτι στὰ πλαίσια τῶν μορφωτικῶν ἐκδηλώσεων τοῦ Ε.Ι.Ε. εἶχε γίνει στὶς 7 Μαΐου 1997 συζήτησι στρογγύλης τράπεζας μὲ τίτλον Κατανόησι καὶ ἀποδοχὴ τῶν ἐφαρμογῶν τῆς Βιοτεχνολογίας ἀπὸ τὸ κοινόν. Μεταξὺ τῶν συμμετεχόντων ἦταν καὶ ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Φωκίδος κ. Ἀθηναγόρας. Τὰ Πρακτικὰ ἐκδόθηκαν σὲ τεῦχος 30 σ. Τὸ Ε.Ι.Ε. στὰ πλαίσια τοῦ Προγράμματος «Ἀνοιχτὲς θύρες», ποὺ σκοπεῖ ἐπὶ τὸ ἀνοικτὸν τῆς ἐπιστῆμης σὲ εὐρὸ κοινόν, πραγματοποίησε ἓνα ἐπιστημονικὸν ντοκιμαντέρ σὲ βίντεο μὲ θέμα: Βασικὴ ἐρευνα στὴν ὑπηρεσία τῆς Βιοϊατρικῆς (παραγωγή τοῦ Ἰνστιτούτου Βιολογικῶν Ἐρευνῶν καὶ Βιοτεχνολογίας).

Η ΑΚΟΣΜΙΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ*

Ἑρμηνευτικὸ σχόλιο στὸ Ἰωάν. 1,10

Τοῦ κ. Κωνσταντίνου Π. Παπαθανασίου, θεολόγου

γ. Ὡς πρὸς τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Στὴν κατάσταση τῆς πραγματικῆς ἀγνοίας τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πατέρα ποὺ βρίσκεται ὁ “κόσμος”, δὲν εἶναι δυνατό νὰ ἔχει κάποια σχέση μὲ τὸ τρίτο πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδας. Γιατὸ «οὐ θεωρεῖ οὐδὲ γινώσκει» τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας καὶ ἀκόμη περισσότερο «οὐ δύναται λαβεῖν» (14,17). Ἀφοῦ, λοιπόν, παραμένει ὁ “κόσμος” μακριὰ ἀπὸ τὸ Χριστό, δὲν ἔχει τὸ πνευματικὸ μάτι νὰ διακρίνει τὸν Παράκλητο (15,26, 16,33), οὔτε τὴν πνευματικὴ δύναμη νὰ τὸν ἀναγνωρίσει. Μὲ δύο λόγια διαπιστώνεται ἡ πνευματικὴ ἀορασία τοῦ “κόσμου”⁴².

δ. Ὡς πρὸς τὴν οὐσία τοῦ “κόσμου”, μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι εἶναι τὸ σκοτάδι, «ἡ σκοτία» (1,5), καὶ ἡ νύχτα, «ἡ νύξ» (9,4). Ὡς ἐκ τούτου «περιπατεῖ ἐν τῇ σκοτία» (8,12) ἢ «περιπατεῖ ἐν τῇ νυκτὶ» (11,10), μὲ ἀποτέλεσμα «οὐκ οἶδεν ποῦ ὑπάγει» (12,35) καὶ φυσικὰ «προσκοπέει» (11,10), ἀφοῦ «τὸ φῶς οὐκ ἐστὶν ἐν αὐτῷ» (11,10)⁴³. Οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἀποτελοῦν τὸν “κόσμο” «ἠγάπησαν μᾶλλον τὸ σκότος ἢ τὸ φῶς» (3,19), διότι «ἦν πονηρὰ αὐτῶν τὰ ἔργα» (3,19 7,7). Κι ἐπειδὴ τὰ ἔργα τους κατευθύνονται ἀπὸ τὸ διάβολο εἶναι οἱ τὰ «φαῦλα πράσσοντες» (3,20), καὶ οἱ ἴδιοι «οὐκ ἔρχονται πρὸς τὸ φῶς» (3,20). «Τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ [τοῦ Υἱοῦ] οὐ λαμβάνουσι» (3,32) καὶ «ἡ ὁργὴ τοῦ Θεοῦ μένει ἐπ’ αὐτούς» (3,36). Γιατὸ “ὁ κόσμος τοῦτος” «ἦδη κέκριται», δηλαδὴ εἶναι ἤδη καταδικασμένος, διότι «οὐ πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ» (3,18). Κι ἀνεμένεται τὸ ὀριστικὸ τέλος του, ποὺ προδιαγράφεται ὡς ἐξῆς: «ἵνα ἀπόληται» (3,16), δηλαδὴ, «οὐκ ὄψεται ζωὴν» (3,36)⁴⁴.

Οἱ Ἰουδαῖοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀποτελοῦν χαρακτηριστικὸ παράδειγμα τῶν ἀνθρώπων “τοῦ κόσμου τούτου”. Εἶναι οἱ ἐκπρόσωποί του. Αὐτὸ συνάγεται ἀπὸ τὴ συμπεριφορὰ τους πρὸς τὸν Ἰησοῦ καὶ ἀπὸ τὰ ἔργα τους γενικότερα. Ἡ συνάντηση τοῦ Ἰησοῦ μὲ τοὺς Ἰουδαίους καταλήγει σὲ μιὰ σύγκρουση δύο κόσμων, οἱ ὅποιοι εἶναι ὁλότελα διαφορετικοὶ μεταξύ τους καὶ δὲν κατανοοῦν τὸν Ἰησοῦ, σὰν νὰ ὁμιλοῦν διαφορετικὴ γλῶσσα⁴⁵. Ἡ ἀρνητικὴ τους ἀντίδραση στὴ λυτρωτικὴ παρουσία τοῦ Κυρίου ἐκφράζεται σὲ πολλοὺς στίχους τοῦ Δ’ Εὐαγγελίου. Ἀνάμεσα στὰ ἄλλα, «ἐδίωκον τὸν Ἰησοῦν» (5,16), «ἐζήτουν αὐτὸν»

(7,11), καὶ μάλιστα «ἐζήτουν αὐτὸν ἀποκτεῖναι» (5,16,18 7,25 8,40). Χαρακτηριστικὴ ἡ ἐπιθυμία τους «ἵνα πιάσωσιν αὐτὸν» (7,32). Ἐλεγαν ὅτι «δαίμονιον ἔχει» (7,20 8,49)⁴⁶, κ.ἄ.

Ἡ στάση αὐτὴ προκαλεῖ τὴν ἀπορία καὶ τὴν ἐκπληξη τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ποὺ λέγει: «Καὶ γὰρ ἐστὶν ὄντως ἐκπλήξεως ἄξιον, πῶς οἱ μὲν ἐν ταῖς προφητικαῖς ἀνατραφέντες βίβλοις, καὶ τοῦ Μωϋσέως καθ’ ἐκάστην ἀκούοντες τὴν ἡμέραν μύρια περὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας, καὶ τῶν λοιπῶν μετὰ ταῦτα προφητῶν, ἔτι τε αὐτὸν τὸν Χριστὸν θεώμενοι, καθ’ ἐκάστην αὐτοῖς θαυματουροῦντα... οὕτω καθάπαξ ἐπήρωσαν ἑαυτοὺς καὶ ἐκώφωσαν, ὡς μηδενὶ τούτων ἐναχθῆναι πρὸς τὴν τοῦ Χριστοῦ πίστιν ἰσχύσαι»⁴⁷.

Γιατὸ κι ὁ Ἰησοῦς τοὺς ξεχωρίζει λέγοντας: «Ὑμεῖς ἐκ τούτου τοῦ κόσμου ἐστὲ» (8,23), δηλαδὴ προέρχεσθαι ἀπὸ τὸν “κόσμο αὐτό”, τὸν ἀμαρτωλό, τὸν ἠθικὰ χωρισμένο ἀπὸ τὸ Θεό, ἔχοντας γίνα καὶ σαρκικὰ φρονήματα. Μὲ τὴν ἔννοια αὐτὴ μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι ἡ λέξις «Ἰουδαῖος» στὶς περιπτώσεις αὐτὲς καθίσταται τεχνικὸς ὄρος (terminus technicus) καὶ δηλώνει πάλι τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἀντιστρατεύονται τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ⁴⁸.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἐγείρεται τὸ ἐρώτημα: Γιατί αὐτὴ ἡ ἀντίδραση ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων γιὰ τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ; Γιατί δὲν ἀναγνώρισαν καὶ ἀποδέχτηκαν τὸ Λόγο ὡς φῶς τοῦ κόσμου, ὡς τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν; Γιατί ἔμειναν τόσοι ἄνθρωποι ἀφώτιστοι⁴⁹;

Τὴν ἀπάντηση μᾶς δίνει μὲ μοναδικὸ τρόπο ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος στὶς ἐρμηνευτικὰ καὶ ἐποικοδομητικὰς Ὀμιλίαις του στὸ κατὰ Ἰωάννην. Γνωρίζουμε ὅτι ἡ παρουσία τοῦ Φωτὸς στὸν κόσμο εἶναι γεγονός καθολικὸ, ἀπευθυνόμενο στὸν κάθε ἄνθρωπο ἢ ἀποδοχὴ ὁμως τοῦ Φωτὸς δὲν ἐξαρτᾶται μόνο ἀπὸ τὸ Θεό, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν προσωπικὴ στάση τοῦ ἀνθρώπου. Μὲ ἄλλα λόγια, ὁ Θεὸς «πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι» (Α’ Τιμ. 2,4), ἀλλὰ ἡ πραγμάτωσις τῆς σωτηρίας ὀφείλεται καὶ στὴν ὑποκειμενικὴ προσοικειώσις τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας (τὸ φιλοσοφικὸ πρόβλημα τοῦ δυνάμει - ἐνεργεία)⁵⁰.

Ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ Θεοῦ γνωρίζουμε ὅτι «ἡ χάρις εἰς πάντας ἐκκέχεται... πάντας ὁμοίως προσιεμένη, καὶ μετὰ ἴσης καλοῦσα τιμῆς». Ἄρα, ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν ἀνθρώπων πρέπει νὰ ἀναζητηθοῦν οἱ αἰ-

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 285 τοῦ ὑπ’ ἀρ. 18 τεύχους.

τίες που όρισμένοι δὲν εἶδαν τὸ Φῶς κι ἔμειναν ἄγευστοι τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ στὴ ζωὴ τους. Οἱ λόγοι αὐτοὶ εἶναι: α. «Οἱ ἐκόντες τοὺς τῆς διανοίας ὀφθαλμοὺς μύσαντες», δηλαδὴ ἔμειναν ἀφώτιστοι ὅσοι μὲ τὴ θέλησή τους ἔκλεισαν τὰ μάτια τῆς διανοίας τους στὸ ζῶντα Θεό· β. «Οἱ μὴ βουλόμενοι παραδέξασθαι τοῦ φωτὸς τούτου τὰς ἀκτῖνας», ἐκείνοι που ἀπέρριψαν κάθε σχέση μὲ τὸ Λόγο· και γ. «Οἱ ἐκοντὶ ἀποστεροῦντες ἑαυτοὺς τῆς δωρεάς», δηλαδὴ θεληματικὰ ἀρνοῦνται τὴ δωρεὴ τοῦ Θεοῦ (θαύματα, διδασκαλία κ.λπ.). Καὶ τελικὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἀνωτέρω ἐνεργειῶν εἶναι ἡ «σκότωσης»⁵¹, δηλαδὴ ὁ σκοτισμὸς τους, ἡ παραμονὴ τους στὸ σκότος τῆς ἀμαρτίας, που αὐτὸ σημαίνει ἀγνωσία Θεοῦ.

Ὅμως, ὅλα αὐτὰ που συμβαίνουν στὴ γῆ, μὲ τὸν «κόσμο», μὲ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ «κόσμου» καὶ τοὺς Ἰουδαίους, σχετίζονται καὶ μὲ «τὸν τοῦ κόσμου ἄρχοντα» (14,30). Βρίσκονται στὴν κυριαρχία τοῦ «ἄρχοντος τοῦ κόσμου τούτου» (12,31· 16,11)⁵². Τὸ ποιὸς εἶναι ὁ αὐτὸς ὁ ἄρχοντας, ὁ κυρίαρχος αὐτοῦ τοῦ «κόσμου», εἶναι φανερό, ἀφοῦ ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς τὸν καταγγέλλει λέγοντας πρὸς τοὺς Ἰουδαίους: «Ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστέ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν» (8,44· 13,2· Α' Ἰωάν. 3,8). Αὐτὸς δὲν εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὸν «πνηρὸ» (Α' Ἰωάν. 5,18) ἢ «τὸν σατανᾶ» (13,27). Καὶ τὸ ἔργο του εἶναι ἡ πραγματοποίηση τοῦ κακοῦ, ἀφοῦ «ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς... οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ... λαλῆ τὸ ψεῦδος» (8,44), «ἀπ' ἀρχῆς ἀμαρτάνει» (Α' Ἰωάν. 3,8) κ.τ.δ. Μὲ ἄλλα λόγια ὁ διάβολος εἶναι ἡ προσωποποίηση τοῦ κακοῦ, ὅπως τὸ κατονομάζει καὶ τὸ προσωποποιεῖ τὸ Δ' Εὐαγγέλιο. Γιατὸ δλόκληρο τὸ Εὐαγγέλιο αὐτὸ δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ μιὰ μάχη μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν δαιμονικῶν δυνάμεων, ἡ ὁποία ἔχει ἦδη κριθεῖ: «Νῦν κρίσις ἐστὶν τοῦ κόσμου τούτου, νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβλήθησεται ἔξω» (12,31). Αὐτὸ τὸ «νῦν» ὑπανίσταται ἀφενὸς τὸ τέλος τοῦ πνηροῦ ἄρχοντα τοῦ κόσμου τούτου ἀπὸ τὴ θέση ἐξουσίας καὶ δυνάμεως ἐπὶ τοῦ κόσμου, ἀφετέρου τὴ νίκη τοῦ Χριστοῦ (16,33)⁵³. Ἀπὸ τὴ μιὰ πλευρὰ ὁ πνηρὸς εἶναι κιδλας καταδικασμένος, «ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου κέκριται» (16,11), ἐνῶ ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ ἡ «ὑψωσις τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ», δηλαδὴ ὁ σταυρὸς καὶ ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ, σηματοδοτεῖ τὴν ἐνιαία θριαμβικὴ ἔκφραση τῆς δόξας τοῦ Θεοῦ⁵⁴.

(Συνεχίζεται)

42. Ἡ μὴ ἀποδοχὴ τοῦ Πνεύματος —κατὰ τοὺς χρόνους μετὰ τὴν ἀνάληψη τοῦ Κυρίου— ἰσοδυναμεῖ μὲ τὴ μὴ ἀποδοχὴ τοῦ Λόγου, μὲ τὴν κρίση τοῦ κόσμου. Κι «ἡ ἀντίθεση μεταξὺ τοῦ κόσμου τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ κόσμου τοῦ μὴ δεχομένου τοῦ πνεῦμα εἶναι καταφανὴς καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Π.Δ.» τονίζει ὁ ἀειμνηστὸς Καθηγ. Β. Γ. Τσάκωνας (Ἡ περὶ Παρακλήτου - Πνεύματος διδασκαλία τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῆς καθόλου βιβλικῆς πνευματολογίας, στή σειρά:

«Σπουδαὶ εἰς τὴν θεολογίαν τοῦ Ἰωάννου, 3» [Ἐν Ἀθήναις: ἐκδ. Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, 1987], σελ. 207).

43. Ὁ Rudolf Bultmann, ἐξετάζοντας τὸν ἰωάνναιο δυαλισμὸ καὶ συγκεκριμένα τὸν κόσμον καὶ τὸν ἄνθρωπον, θέτει κι ἀπαντᾷ στὸ βασικὸ ἐρώτημα: «Was aber ist das Wesen des kosmos?» (Theologie des Neuen Testaments [Tübingen: J. C. B. Mohr, 1954, σελ. 367 ἐξ]).

44. «Ὁ οὖν θάνατός ἐστὶν ὁ κόσμος· ἡ δὲ ζωὴ ἐστὶν ἡ δικαιοσύνη· μακρὰ οὖν ὁ κόσμος ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης, καθ' ὅσον ὁ θάνατος ἀπὸ τῆς ζωῆς. Ἐὰν οὖν πορευθῆ ἐν τῷ κόσμῳ, ἐν τῷ θανάτῳ πορευθῆ καὶ ἐκτὸς τοῦ Θεοῦ γίνῃ, κατὰ τὴν θεῖαν Γραφήν. Ἐὰν δὲ ἐν τῇ δικαιοσύνῃ πορευθῆ, ἐν τῇ ζωῇ περὸρευσαι, καὶ οὐ μὴ ἀπῆται σου θάνατος. Οὐκ ἔστι γὰρ παρὰ τοῖς δικαίοις θάνατος, ἀλλὰ μετὰθεσις» (Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου, Περὶ παρθενίας, ἦτοι περὶ ἀσκήσεως, 18· Migne, P.G. τόμ. 28, στ. 273B. ΒΕΠΕΣ, τόμ. 33 [1963], σελ. 69, 33-39).

45. Ἡ στάσις τοῦ Ἰωάννη γιὰ τοὺς Ἰουδαίους, ὅπως καταγράφεται στὸ Δ' Εὐαγγέλιο, ἔχει ἀπασχολήσει πολλὴ τοὺς ἐρευνητές, καὶ πολλοὶ τὴ θεωροῦν ὡς «a major problem», ὅπως ἡ Ruth B. Edwards («Reading the Book. 4. The Gospel according to John», στὸ περ. The Expository Times, τόμ. 108 [1997], σσ. 104-105). Βλ. ἐπίσης: John Ashton, Studying John. Approaches to the Fourth Gospel (Oxford: Clarendon Press, 1994), σελ. 60 ἐξ., ὅπου ἀναφέρεται εἰδικὰ στὸ θέμα «The Jews in John».

46. «Δαιμονιῶντα δὲ καλοῦσι αὐτὸν, τάχα μὲν καὶ κατ' ἐκείνον τὸν τρόπον, καθὸ καὶ ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλειν αὐτὸν τὰ δαιμόνια ἔλεγον. (...) Ἐκεῖνοι μὲν τοιαῦτα ὑβρίζουσιν, αὐτὸς δ' ἀνεξικακῶς τὰς εἰς αὐτὸν ὑβρεῖς δέχεται» σχολιάσει ὁ Θεοφύλακτος Βουλγαρίας (Ἐρμηνεία εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγέλιον, Η', 46-50· Migne, P.G. τόμ. 124, στ. 32CD).

47. Ἰωάν. Χρυσόστομος, Ὑπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην, Ὁμιλία Θ', α'· Migne, P.G. τόμ. 59, στ. 59-60.

48. E. Lohse, Ἐπίτομη Θεολογία, σελ. 195.

49. Τὸ «ἀφώτιστοι» σχετίζεται μὲ τὸν τελικὸ σκοπὸ τῆς δημιουργίας, μὲ τὴν ἱστορία τοῦ κόσμου καὶ μὲ τὸ σχέδιο τῆς θείας οἰκονομίας· δηλαδὴ, σχετίζεται μὲ τὴ θέωση τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸ δοξασμὸ τῆς κτίσης. Γι' αὐτὸ τὸ θέμα, βλ. τὴ βιβλικὴ μελέτη: Γ. Π. Πατρίωνου, Ἡ θέωση τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ τὸ φῶς τῶν ἐσχατολογικῶν ἀντιλήψεων τῆς Ὁρθόδοξης θεολογίας, δευτέρη ἐκδοσις (Ἀθήνα: ἐκδ. Δόμος [1981], 1995).

50. «Βασικὸν ἀξίωμα τῆς Κ.Δ. τυγχάνει, ὅτι πέρα τῆς ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ ἀντικειμενικῶς πραγματοποιηθείσης σωτηρίας, ἡ ὑποκειμενικὴ προσοικειῶσις ταύτης ἀπαιτεῖ τὴν προσωπικὴν προσπάθειαν τοῦ ἀνθρώπου» τονίζει ὁ Καθηγ. Χρῆστος Σπ. Βούλγαρης (Ἡ ἐνότις τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, στή σειρά: «Ἀνάλεκτα Βλατάδων, 19» [Ἀθήνα: Ὁργαν. Ἐκδ. Διδακτ. Βιβλίων, 1974, 1984], σελ. 83).

51. Οἱ πατερικὲς αὐτὲς θέσεις ἐκφράζονται ἐδῶ ἀπὸ τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸ Χρυσόστομο (Ὑπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην, Ὁμιλία Η'. α'· Migne, P.G. τόμ. 59, στ. 65).

52. Βλ. Γ. Γαλιτῆ. «Ἡ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου» (Ἰω. 12,31. 14,30. 16,11), στὸ περ. ΔΒΜ, τόμ. 4 (1976), τεῦχ. 1, σσ. 59-67. Donald Guthrie, New Testament Theology (Leicester: Inter - Varsity Press, 1981) σελ. 130 ἐξ., ὅπου γίνεται συσχετισμὸς τοῦ «κόσμου» καὶ τοῦ «ἄρχοντός του» μὲ τὰ ὑπόλοιπα κείμενα τῆς Κ.Δ.

53. «Τὸ ἐπίτεδον (...) τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς εἶναι ὁ χῶρος, ἐνθα ὁ Θεὸς συναντάται μετὰ τοῦ διαβόλου, τοῦ ἄρχοντος τοῦ κόσμου τούτου», καὶ ἐντὸς τοῦ ὁποίου συντελεῖται ἡ ἐκμυθδέννησις τῆς ἐξουσίας καὶ δυνάμεως αὐτοῦ (πρβλ. Α' Ἰω. 4,4) παρατηρεῖ ὁ Χρ. Βούλγαρης (Ἡ ἐνότις, σελ. 128).

54. Πρβλ. Σάββα Ἀγουριδῆ, Γιατί σταυρώθηκε ὁ Χριστός; Ἐρμηνείες περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τοὺς Συγγραφεῖς τῆς Κ. Διαθήκης (Ἀθήνα: χ.ἐ., 1990), σελ. 63.

Ἅγιος Νεομάρτυρας Γεώργιος ὁ Χιοπολίτης (18ος - 19ος αἰώνας)

Τῆς κ. ΠΟΠΗΣ ΧΑΛΚΙΑ - ΣΤΕΦΑΝΟΥ

*«Ἡ Χίος σε βλάστημα καὶ θεῖον ἄνθος, τερπνὸν καὶ πανεύσομον, ἀθλητὰ Γεώργιε,
ἐξήνεγκεν εὐκλεῶς, ἀλλ' ἐναθλήσαντα ἐκ τῆς γῆς, Χριστὸς ἐδρεύσατο»*

Ὁ Γεώργιος γεννήθηκε στὸ χωριὸ Πιτυός, ποὺ βρίσκεται στὸ βόρειο μέρος τῆς Χίου (Γεραζούνη Χριστοφ., Ν. Χιακὸν Λεμιωνάριον, σελ. 99) ἢ κατὰ ἄλλη ἐκδοχὴ γεννήθηκε στὴν πόλη τῆς Χίου καὶ μόνο ὁ πατέρας του καταγόταν ἀπὸ τὸ χωριὸ Πιτυός (Λαγγῆ Μ., Μ. Συναξαριστῆς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τόμ. 11, σελ. 667). Ὁ πατέρας του ὀνομαζόταν Παρασκευᾶς καὶ ἡ μητέρα του Ἀγγελῶ· ὅταν ὁ Γεώργιος βρισκόταν σὲ ἡλικία ἑννέα μηνῶν ἢ μητέρα του πέθανε· λίγους μῆνες ἀργότερα, ὁ πατέρας του ξαναφυεύτηκε· ἔτσι ὁ Γεώργιος δόθηκε στὴ δεύτερη σύζυγο τοῦ πατέρα του, τῆς μητριᾶ του, γιὰ νὰ τὸν ἀναθρέψει. Παιδιὸ ἀκόμη ἦταν, ὅταν προσκολλήθηκε σὲ κάποιον τεχνίτη ταλλιαδοῦρο (ξυλογλύπτη), τὸν Βισεντζῆ ἢ Βισετζῆ, γιὰ νὰ μάθει κοντὰ του τὴν ξυλογλυπτικὴ τέχνη.

Ἐκείνη τὴν ἐποχὴ στὰ Ψαρὰ κλιζόταν ὁ Ναὸς τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ ὁ Βισεντζῆς προσκλήθηκε νὰ «τεχνουργήσει» τὸ τέμπλο τοῦ Ναοῦ· μαζί του πήρε καὶ τὸν βοηθό του. Παραμένοντας στὰ Ψαρὰ ὁ Γεώργιος γνωρίστηκε μὲ πολλοὺς φίλους· καὶ μιὰ μέρα, χωρὶς τὴ γνώμη καὶ τὴν συγκατάθεση τοῦ διδασκάλου του δραπέτευσε μαζί μὲ τοὺς φίλους του, μὲ ἓνα καϊκι, γιὰ τὴν Καβάλα, ὅπου καὶ συμπεριφέρθηκε μὲ τὴν ἴδια ἀφροσύνη καὶ ἀνοησία. Τελικὰ, συνελήφθη μόνος ἀπὸ τὴν παρέα του νὰ κλέβει καρπούζια σὲ ἓνα κῆπο· ὁ κηπουρὸς τὸν ὀδήγησε στὸν κριτὴ (ἀνακριτῆ). Ὁ μικρὸς Γεώργιος μπροστὰ στὸν κριτὴ φοβήθηκε καὶ γιὰ νὰ γλιτώσει τὴν τιμωρία ἀπὸ τὸν καδὴ (δικαστῆ), ἐξώμοσε.

Ἐνῶ αὐτὰ συνέβαιναν στὸν μικρὸ Γεώργιο, οἱ γονεῖς καὶ οἱ συγγενεῖς του, ἀγνοοῦσαν καὶ τί συνέβαινε στὸ παιδί καὶ ποῦ βρισκόταν.

Μετὰ τὴν ἐξώμοσή του κάποιος ντόπιος Ἀγαρηνὸς τὸν πήρε γιὰ λίγο καιρὸ κοντὰ του· ἔπειτα κάποιος ἄλλος κι ὕστερα ἄλλος. Πάντα ἐργαζόταν κοντὰ σὲ διάφορους τούρκους, ἐνῶ ἀπέφευγε συστηματικὰ νὰ ἐμφανισθεῖ ἀνάμεσα σὲ χριστιανούς. Κάποτε ἦλθε στὸ λιμάνι τῆς Χίου μὲ ἓνα καϊκι φορτωμένο καρπούζια· γιὰ κακὴ του τύχη συνάντησε κάποιον συγγενή του τὴν ὥρα ἀκριβῶς ποὺ ἔβγαινε ἀπὸ τὸ πλοιάριο. Ὁ συγγενής του τὸν χαιρέτησε μὲ χαρὰ

καί, πρὸς μεγάλη του ἐκπληξη, ἄκουσε νὰ τὸν φωνάζουν Ἀχμέτη. Ὁ Γεώργιος ντράπηκε γι' αὐτὸ καὶ σιωπηλὸς γύρισε στὸ καϊκι, γιατί στὸ διάστημα αὐτὸ εἶχε μεγαλώσει, εἶχε ὠριμάσει καὶ ἔτσι μπόρεσε νὰ συναισθανθεῖ τὸ παράπτωμά του. Μὲ μιὰ ἄλλη εὐκαιρία, ποὺ ξαναγύρισε στὴ Χίο, ἐπισκέφθηκε τὸ πατρικό του σπίτι στὸ Πιτυός. Ἦταν ἄτυχος ὅμως, γιατί ὁ πατέρας του ἔλειπε σὲ ταξίδι καὶ δὲν τοῦ δόθηκε κι αὐτὴ τὴ φορὰ ἡ εὐκαιρία νὰ συζητήσει μαζί του.

Ὅσοσο ἦλθε καὶ γιὰ τρίτη φορὰ στὴ Χίο· κατὰ τὴν ἐπίσκεψή του αὐτὴ φοροῦσε χριστιανικὰ ρούχα καὶ ἔτσι, ντυμένος, ἐπισκέφθηκε τὸν πατέρα του· συντετριμμένος τοῦ ἐκμυστηρεύθηκε τὴν προδοσία του καὶ ζήτησε τὴν βοήθειά του. Ὁ Παρασκευᾶς ὀδήγησε τὸν νεαρὸ Γεώργιο στὸν πνευματικὸ τῆς ἐνορίας του, τῆς Παναγίας τῆς Ὁδηγήτριας, ὁ ὁποῖος τὸν ἐνουθέτησε καὶ προσπάθησε νὰ τὸν στηρίξει στὴν Ὁρθοδοξία. Ὁ ἱερέας ὅμως δὲν ἔκρινε καλὸ νὰ παραμείνει ὁ Γεώργιος στὴ Χίο. Ἐτσι, συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν πατέρα του ταξίδεψε στὶς Κυδωνίες, τὸ Ἀἶβαλι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας· ἐκεῖ τὸν παρέδωσε σὲ ἓνα καλὸ χριστιανὸ γιὰ νὰ ἐργασθεῖ κοντὰ του, ἐνῶ συγχρόνως τοῦ ἐξήγησε τί εἶχε συμβεῖ στὸ παιδί.

Τὸ ἀφεντικό ὑποσχέθηκε νὰ κρατήσει τὸ μυστικὸ καὶ θεώρησε καλὸ νὰ τὸν στείλει σὲ ἓνα «ὑποτακτικό» τοῦ ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη μακριὰ ἀπὸ τοὺς γνωστοὺς καὶ μακριὰ ἀπὸ τὰ φαρμακερὰ βέλη τῶν Ἀγαρηνῶν· γιατί, ἔτσι ντυμένος χριστιανικὰ καὶ μὲ τὶς ἐκδηλώσεις τῆς χριστιανικῆς λατρείας του, ὁ Γεώργιος κινδύνευε νὰ συλληφθεῖ ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ νὰ τιμωρηθεῖ γιὰ τὴν ὑπαναχώρησή του. Στὴν δούλεψη αὐτοῦ τοῦ καλοῦ χριστιανοῦ ὁ Γεώργιος ἔμεινε δέκα χρόνια. Ἦταν φρόνιμος καὶ πιστός, σεμνὸς καὶ ἡσυχος, σοβαρὸς καὶ μετρημένος στὶς κινήσεις καὶ τὰ ἔργα του. Ζοῦσε χριστιανικὰ καὶ ἔνωθε μεγάλη εὐγνωμοσύνη γιὰ τὸ ἀφεντικό του. Στὰ εἴκοσι χρόνια του ξεθάρρεψε καὶ γύρισε στὴν πόλη τῶν Κυδωνιῶν· ἀποφάσισε ἀφοβα πιά νὰ μείνει καὶ νὰ ἐργασθεῖ στὴν πόλη. Ἐκεῖ, γνωρίστηκε μὲ ἀρκετοὺς ντόπιους καὶ ἀπέκτησε φίλους· προσκολλήθηκε κοντὰ σὲ μιὰ γερόντισσα, ποὺ τὴν εἶχε παραμάνα του καὶ τὸν βοηθοῦσε στὶς ἀνάγκες του.

(Συνεχίζεται)

ΓΙΑ ΤΗ ΓΥΝΑΙΚΑ

α. Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ καὶ εὐλογη-
μένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου.

(Λουκ. α' 42)

Εὐλογημένη εἶσαι σύ, μητέρα τοῦ Κυρίου,
ἀπὸ τὸ Θεό, περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη γυ-
ναίκα καὶ εὐλογημένος εἶναι ὁ καρπὸς τῆς
κοιλιάς σου.

β. Ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ ἐθαύμα-
σαν ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐλάλει.

(Ἰω. δ' 27)

Ἦλθαν οἱ μαθητὲς τοῦ Χριστοῦ καὶ θαύ-
μασαν, ἐπειδὴ ὁ Διδάσκαλός τους μιλοῦσε
δημόσια μετὰ γυναικῶν.

γ. Ἀδὰμ οὐκ ἠπατήθη, ἡ δὲ γυνὴ ἀπατη-
θεῖσα ἐν παραβάσει γέγονε· σωθήσεται δὲ
διὰ τῆς τεκνογονίας.

(Α' Τιμ. β' 14-15)

Ὁ Ἀδὰμ δὲν ἐξαπατήθηκε, ἐνῶ ἡ γυναι-
κα ἐξαπατήθηκε καὶ ἔπεσε στὴν παράβαση.
Θὰ σωθεῖ ὁμως μετὰ τὴ γέννηση καὶ τὴν ἀνα-
τροφὴ τῶν παιδιῶν.

δ. Ἵνα σωφρονίζουσι τὰς νέας φιλόανδρους
εἶναι, φιλοτέκνους, σώφρονες, ἀγνάς, οἰκου-
ροῦς, ἀγαθὰς, ὑποτασσομένας τοῖς ἰδίους ἀν-
δράσιν.

(Τίτ. β' 4-5)

Οἱ ἡλικιωμένες γυναῖκες νὰ σωφρονίζουσι
τὶς νέες ν' ἀγαποῦν τοὺς ἄνδρες τους καὶ τὰ
παιδιά τους, νὰ εἶναι ἐγκρατεῖς, ἀγνές, νοικο-
κυρές, καλοσυνάτες καὶ νὰ ὑποτάσσονται
στοὺς ἄνδρες τους.

ε. Ὅποιος βρῆκε γυναίκα ἐνάρετη, βρῆκε
πολλὰς ἀφέλειες καὶ ἔλαβε ἀπὸ τὸ Θεὸ καλο-
σύνη καὶ εὐχαρίστηση.

(Παρ. ιη' 22)

ς. Γυναίκα δραστήρια καὶ ἐνάρετη ποιὸς
θα βρεῖ; Αὐτὴ ἀξίζει πρὸς πολὺ ἀπὸ τὰ πολῦτι-
μα πετράδια.

(Παρ. λα' 10)

ζ. Ἀπὸ τὴ γυναίκα (ἐννοεῖ: τὴν Εὐά) ἔγινε
ἡ ἀρχὴ τῆς ἁμαρτίας καὶ ἐξαιτίας τῆς πεθαί-
νουμε ὅλοι.

(Σ. Σειρ. κε' 16)

η. Χαλεπὸν φορτίον γυνή.

(Σόλων)

Κακὸ φορτίο εἶναι ἡ γυναίκα.

θ. Γυναίκα, ὄχι ἡ ὁμορφιά, ἀλλὰ οἱ ἀρετὲς
εὐχαριστοῦν τοὺς συζύγους.

(Εὐριπίδης)

ι. Ἀπὸ τὴν κακὴ γυναίκα τίποτε δὲν ὑ-
πάρχει χειρότερο καὶ ἀπὸ τὴν καλὴ τίποτα ἄ-
πολύτως δὲν ὑπάρχει ἀνώτερο.

(Εὐριπίδης)

ια. Ἡ καλὴ γυναίκα εἶναι τὸ πηδάλιο τῆς
οἰκογένειας.

(Μένανδρος)

ιβ. Ἀπὸ τὴ φύση τῆς ἡ γυναίκα εἶναι φι-
λόστοργη.

(Πλούταρχος)

ιγ. Σπάνια ἡ περίπτωση, ὅπου ἡ φιλονικία
δὲν ἄρχισε ἀπὸ γυναίκα.

(Γιουβενάλης)

ιδ. Ἡ ὁμορφὴ γυναίκα εἶναι στολίδι καὶ ἡ
καλὴ θησαυρός.

(Σοπενχάουερ)

ιε. Αὐτοὶ ποὺ λένε πάντα καλὸ γιὰ τὶς γυ-
ναῖκες, δὲν τὶς ξέρουν ἀρκετά. Αὐτοὶ ποὺ λένε
πάντα κακὸ, δὲν τὶς ξέρουν καθόλου.

(Πιγκὸ Λεμπρέν)

ις. Ἡ ζωὴ τῆς γυναίκας εἶναι ἀγάπη, πό-
νος καὶ ἀφοσίωση.

(Μπαλζάκ)

ιζ. Μιὰ σεμνὴ γυναίκα, ντυμένη μετὰ τὰ κα-
λύτερά της ροῦχα, εἶναι τὸ πρὸς καταπληκτικὸ
πράγμα ὅλης τῆς δημιουργίας.

(Γκολντομίθ Ὀλιβερ)

ιη. Τὸ καλύτερο πρᾶγμα ποὺ κάνει ἡ γυ-
ναίκα στὴ ζωὴ τῆς, εἶναι τὰ καλὰ παιδιά.

ιθ. Τὸ σπῆτι εἶναι τὸ δεύτερο σχολεῖο τῆς
γυναίκας καὶ ἂν φύγει ἀπ' αὐτό, θα καταντήσῃ
ἀκυβέρνητο σκάφος.

κ. Σπῆτι χωρὶς γυναίκα, σῶμα χωρὶς ψυχὴ.

Ἐπιμέλεια:

Ἄθανάσιος Ἰ. Ἀναστόπουλος

Η ΙΕ΄ ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΦΩΤΙΖΟΜΕΝΟΥΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ*

Του κ. ΝΙΚ. Κ. ΔΡΑΤΣΕΛΛΑ, Θεολόγου, Μ. Α. Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Πάντως, όταν κατεδαφισθῆ, διὰ τὴν ἀνεγερθῆ νέα οἰκοδομὴ ἢ κατακρημνισθῆ ἔνεκα ἄλλης αἰτίας, κυρίως δὲ όταν καταρρεύσουν ἅπαντες οἱ λίθοι ὄχι τοῦ ἐξωτερικοῦ περιβόλου τοῦ ναοῦ, ἀλλὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ τμήματος, εἰς τὸ ὁποῖον εὐρίσκοντο τὰ ἀπαστρέφοντα Χερουβεῖμ⁶⁸, τότε θὰ ἐμφανισθῆ ὁ Ἀντίχριστος. Ἡ ἔλευσις αὐτοῦ θὰ συνοδεύηται ὑπὸ ψευδῶν θαυματουργικῶν σημείων. Θὰ προσποιηθῆ ἀρχικῶς τὸν εὐσεβῆ καὶ διὰ τοῦτο θὰ κατακρημνίσῃ τὰ σεβάσματα τῶν εἰδωλολατρικῶν θεοτήτων. Ἐν συνεχείᾳ ὁμοῦ θὰ φανῆ ἡ κακία καὶ ἡ ἁμαρτία αὐτοῦ, καθ' ὅσον θὰ πληξῆ κυρίως τοὺς εὐσεβεῖς χριστιανούς. Τοῦτο βεβαιώνουν αἱ ἐξῆς δύο προφητεῖαι τοῦ Δαυὶδ: «ἐθεώρουν καὶ τὸ κέρας ἐκείνου ἐποίει πόλεμον μετὰ τῶν ἁγίων καὶ ἴσχυσε πρὸς αὐτούς»⁶⁹, ὡς «καὶ ἔσται καιρὸς θλίψεως, θλίψις οἷα οὐ γέγονεν ἄφ' οὗ γεγέννηται ἔθνος ἐν τῇ γῆ ἕως τοῦ καιροῦ ἐκείνου καὶ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ σωθήσεται ὁ λαὸς σου, πᾶς ὁ γεγραμμένος ἐν τῇ βίβλῳ»⁷⁰. Τὸ ἐσχατολογικὸν πρόσωπον τοῦ Ἀντιχρίστου θὰ εἶναι φοβερὸν εἰς τὴν ὄψιν, θὰ ἐμφορῆται ὑπὸ πλήρους σατανικοῦ πνεύματος καὶ ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν θὰ εἶναι ἔτοιμον νὰ καταπῆ ἀνθρώπους. Ἡ Ἁγία Γραφή ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Ἀντιχρίστου εἰς πολλὰ σημεία αὐτῆς. Ἐφ' ὅσον αἱ μαρτυρίαι τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἶναι πολλαί, ὁ ἅγιος Κύριλλος ἀρκεῖται νὰ ἀναφέρῃ εἰς τοὺς κατηχουμένους τὰς ἀνωτέρω παρατεθείσας.

Περατώνων τὸν λόγον περὶ τοῦ Ἀντιχρίστου ὁ ἅγιος πατὴρ μακαρίζει μὲν τοὺς μάρτυρας τῶν πρώτων χριστιανικῶν αἰώνων διὰ τοὺς ἄθλους των, ἀλλὰ καὶ προειδοποιεῖ τοὺς κατηχουμένους νὰ εἶναι προσεκτικοί, ὥστε νὰ προφυλαχθοῦν ἀπὸ τὸν Ἀντίχριστον. Τοῦτο δέ, διότι ὁ ἀγὼν πρὸς αὐτὸν θὰ εἶναι σκληρότερος, ἐφ' ὅσον θὰ προσπαθῆσῃ οὗτος νὰ ἐξαπατήσῃ τοὺς πιστοὺς διὰ θαυμαστῶν σημείων καὶ τεράτων.

Κατόπιν ὁ ἅγιος Κύριλλος ὁμιλεῖ περὶ τῆς Δευτέρας Παρουσίας τοῦ Κυρίου καὶ ἀναφέρει τὰ σημεία, τὰ ὁποῖα θὰ προηγηθοῦν αὐτῆς, τὰ προλεγόμενα τόσον εἰς τὴν Παλαιὰν ὡς καὶ εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην. Ἐρημεύει ὡς «σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ»⁷¹ τὸν Σταυρὸν καὶ μακαρίζει τοὺς ἐκλεκτοὺς τοῦ Θεοῦ, μεταξὺ τῶν ὁποίων θὰ συγκαταλέγονται ἅπαντες οἱ δίκαιοι, ἀδιακρίτως φύλου, ἐπαγγέλματος, οικονομικῆς καταστάσεως κ.λπ. Ἐνθαρρύνει καὶ προτρέπει ἅπαντας εἰς ἀγῶνα πνευματικόν, ὥστε οὐδεὶς ἐκ τῶν ἀκροατῶν αὐτοῦ «διὰ φαύλας πράξεις ἐν τοῖς ἀριστεροῖς τῶν ἁμαρτωλῶν εὐρεθῆναι τάγμασιν»⁷² κατὰ τὴν φοβερὰν ἡμέραν τῆς Κρίσεως. Προτρέπει ἐπίσης εἰς καλὴν

διαχείρισιν τῶν δώρων τοῦ Θεοῦ ἀναφέρων τὰς σχετικὰς Εὐαγγελικὰς περικοπὰς⁷³.

Ἐν τέλει ὁ ἅγιος Κύριλλος τονίζει τὸ ἀτελεύτητον τῆς βασιλείας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἀντικρούει τὰς ἀντιθέτους διδασκαλίας τῶν αἰρετικῶν, παραθέτων πλείστας μαρτυρίας ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς⁷⁴.

Ἡ ΙΕ΄ Κατήχησις πρὸς Φωτιζομένους περατοῦται διὰ προτροπῆς πρὸς τοὺς ἀκροατάς, ὅπως, ἐφ' ὅσον ἐπιπροσφορήθησαν περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Ἀντιχρίστου καὶ ἄφ' ἑτέρου ἔλαβον «τὰς ἀποδείξεις τοῦ ἀληθινοῦ Χριστοῦ τοῦ καταρχομένου φανερώς ἐξ οὐρανῶν»⁷⁵, ἀποτύγῃσι τὸν ψευδῆ Χριστὸν καὶ προσδοκῶσι τὸν ἀληθῆ, ὥστε, τηροῦντες «τὴν περὶ Χριστοῦ παραθήκην»⁷⁶ εὐρεθῶσιν «ἐν τοῖς δεξιοῖς»⁷⁷. Ἡ Κατήχησις κλείει διὰ δοξολογίας πρὸς τὸν Τριαδικὸν Θεόν.

68. Ὁ Ἅγιος Κύριλλος ἐννοεῖ μᾶλλον τὰ Χερουβεῖμ, τὰ ὁποῖα εὐρίσκοντο εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Σολομώντος, ὅπου, «εἰς τὸ Ἅγιον τῶν Ἁγίων ὑπῆρχεν ἐν πρώτοις ἡ Κιβωτὸς τῆς Διαθήκης... (καὶ γνωρίζομεν ὅτι εἶχεν ἐπ' αὐτῆς τὴν χρυσοῦν πλάκα, τὴν καλουμένην καὶ ἱλαστήριον ἐπίθημα καὶ ἐπὶ τῆς ὁποίας εἰς τὰ ἄκρα ὑπῆρχον τὰ δύο Χερουβεῖμ μὲ ἀναπεπταμένας τὰς πτέρυγας, ἀντιμέτωπα ἀλλήλων, προσβλέποντα τὸ ἱλαστήριον ἐπίθημα)» ὡς καὶ εἰς τὴν Σκηνὴν τοῦ Μαρτυρίου. (Πρβλ. Ἑβραϊκὴ Ἀρχαιολογία, κατὰ τὰς παραδόσεις τοῦ τακτικοῦ καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν Β. Μ. ΒΕΛΛΑ, Ἀθῆναι 1950, σελ. 50). Τοῦτο συμπεραίνομεν ἐκ τοῦ ὅτι ὁ ἱερός πατὴρ ἀναφέρει «οὐ λέγω τοῦ περιβόλου τοῦ ἔξωθεν, ἀλλὰ τοῦ ναοῦ ἐνδοθεν, ἔνθα τὰ Χερουβεῖμ ἦν» (ΒΕΠΕΣ, τ. 39, σελ. 192, 11-13), δεδομένου ὅτι εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Ζοροβάβελ «εἰς τὸ Ἅγιον τῶν Ἁγίων δὲν ὑπῆρχε παρὰ μόνον ἓνας λίθος προεξέχων τῆς ἐπικρατείας τοῦ ἐδάφους» (Ἑβραϊκὴ Ἀρχαιολογία, κατὰ τὰς παραδόσεις τοῦ τακτικοῦ καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν Β. Μ. ΒΕΛΛΑ, Ἀθῆναι 1950, σελ. 53). Τέλος δὲ εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Ἡρώδου «εἰς τὸν πρόναον ὠδήγει μία μεγαλοπρεπὴς πύλη, ἡ ὁποία ἦτο πάντοτε ἀνοιχτὴ ἄλλ' ἐκαλύπτετο δι' ἐνὸς καταπετάσματος ἐκ πολυχρόμου βύσσου λευκῆς, κωνῆς, πορφύρας καὶ ἐρυθρῆς καὶ ἔφερον ὑφαντὰς παραστάσεις Χερουβεῖμ», ἐνῶ «εἰς τὸ ἐσωτερικὸν μέρος τοῦ ναοῦ, εἰς τὸ Ἅγιον τῶν Ἁγίων, δὲν ὑπῆρχε τίποτε ἄλλο, διότι ἡ Κιβωτὸς τῆς Διαθήκης εἶχε καὶ, παρὰ ἓνας λίθος ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐτίθετο ἡ ἐσχάρα τοῦ θυμιάματος κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Ἐξιλασμοῦ» (Πρβλ. ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 57).

69. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ, τ. 39, σελ. 192, 16-17, Δαν. 7,21.

70. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ, τ. 39, σελ. 192, 17-19, Δαν. 12,1.

71. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ, τ. 39, σελ. 195, 27-30. Πρβλ. Ματθ. 24,30.

72. ΒΕΠΕΣ, τ. 39, σελ. 198, 8-9.

73. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ, τ. 39, σελ. 198, 19-30. Πρβλ. Ματθ. 5,16.

74. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ, τ. 39, σελ. 198, 34-199, 27, Ἰω. 8,35.

Λουκ. 1,33. Δαν. 7, 13-14. Πρβλ. Δαν. 2,24. Δαν. 2,44. Ψαλμ.

44,7. Ἐβρ. 1,8. Ψαλμ. 101,26. Ἐβρ. 1,10. Ψαλμ. 101,27. Ἐβρ. 1,11.

Ψαλμ. 101,28. Ἐβρ. 1,12. Α' Κορ. 15,25.

75. ΒΕΠΕΣ, τ. 39, σελ. 200, 39, 201,1.

76. ΒΕΠΕΣ, τ. 39, σελ. 201,3. Πρβλ. Α' Τιμ. 6,20.

77. ΒΕΠΕΣ, τ. 39, σελ. 201, 2-3.

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 286 τοῦ ὑπ' ἀρ. 18 τεύχους.

Η πρώτη του Πρώτου!

Τὰ σεπτὰ ὀνομαστήριά του ἤγαγε — γιὰ πρώτη φορὰ ὡς Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας μας — ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος τὴν Τετάρτη 21 Ὀκτωβρίου. Πάνδημη ἢ συμμετοχὴ Κλήρου — ὄλων τῶν βαθμίδων — καὶ λαοῦ. Ἀφ' ἑσπέρας στὸν πάνσεπτο καθεδρικό ναὸ τελέσθηκε Μέγας Πανηγυρικός Ἐσπερινὸς χοροστατοῦντος τοῦ σεπτοῦ Προκαθημένου. Τὸν θεῖο λόγο ἐκήρυξε ὁ Ἀρχιεραματεὺς τῆς Ἱεράς Συνόδου Ἀρχιμ. κ. Δανιὴλ Πουρτσουκλῆς. Τὸ πρωὶ τῆς ἑορτῆς, τῆς πανηγυρικής Θείας Λειτουργίας προέστη ὁ ἐορτάζων Πρωθιεράρχης. Παρέστησαν συλλειτουργοῦντες ἢ ἀπλῶς συμπροσευχόμενοι 41 Μητροπολίτες καὶ Ἐπίσκοποι. Ὅλοι, Κληρὸς καὶ λαός, προσευχηθήκαμε θερμὰ στὸν Δεσπότη Χριστὸ ὑπὲρ ὑγείας, μακροημερεύσεως καὶ ἐνισχύσεως τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς μας. Μετὰ τὸ πέρας τῆς Θείας Λειτουργίας, καὶ ὑπὸ τὴν ἐπευφημίαν τοῦ πλήθους, ὁ Μακαριώτατος κατευθύνθηκε στὴν Ἀρχιεπισκοπὴ ὅπου δέχθηκε τὴν εὐχὴν ὄλων καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς ἡμέρας. Χιλιάδες κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ ὑπέβαλαν τὴν εὐχὴν τοῦ πατρὸς καὶ ποιμενάρχου, εἶψαν ΠΟΛΛΑ ΤΑ ΕΤΗ!

Ἡ στήλη μας, ποὺ ἀπὸ τὸν παλμὸ χιλιάδων ἐφημερίων καὶ λοιπῶν κληρικῶν, μοναχῶν καὶ μοναζουσῶν ἀλλὰ καὶ λαϊκῶν ἀναγνωστῶν τοῦ «Ε», ἀναφωνεῖ: ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ τοῦ Μακαριωτάτου καὶ Θεοπροβλήτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, ἡμῶν δὲ πατρὸς καὶ ποιμενάρχου, εἶψαν ΠΟΛΛΑ ΤΑ ΕΤΗ!

Δόξα τῷ Θεῷ!!!

Ἐνα ἀπλὸ χάπι κατὰ τῆς νεφρικής ἀνεπάρκειας θὰ ὀδηγήσει στὸ μέλλον στὴν ἀποφυγὴ τῆς αἰμοκάθαρσης. Ἴταλοὶ ἐπιστήμονες εἶναι πολὺ αἰσιόδοξοι ὅτι στὸ μέλλον οἱ νεφρικές παθήσεις μετὰ τὴν πρόσφατη ἀνακάλυψή τους, θὰ ἀντιμετωπίζονται ἀποτελεσματικά. Καὶ τὰ ἀποτελέσματα τριετοῦς πειραματικοῦ προγράμματος τοῦ Ἰνστιτούτου Μάριο Νέγκρι τοῦ Μπέργκαμο, ποὺ ἐφαρμόστηκε σὲ 352 νεφροπαθεῖς, τοὺς δικαιώνουν. Οἱ ἔρευνες 14 τμημάτων νεφρολογίας ἀπέδειξαν ὅτι μειώνοντας τὴν ἀπώλεια πρωτεϊνῶν μὲ τὰ οὖρα, εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιβραδυνθεῖ ἢ ἐπιδεινώσῃ τῶν

χρόνιων νεφροπαθειῶν μέχρι τοῦ σημείου νὰ ἀποφευχθεῖ ὀλοκληρωτικὰ ἢ ἀνάγκη αἰμοκάθαρσης! Γιὰ τὸ ὑπέροχο αὐτὸ ἀποτέλεσμα χρησιμοποιήθηκε ἓνα ἤδη γνωστὸ φάρμακο, τὸ ράμπριλ, χάπι ποὺ χορηγεῖται γιὰ τὴν ὑπέρταση. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἔρευνας, ὅπως τόνισε Ἴταλὸς νεφρολόγος, πέρα ἀπὸ τὸ ὅτι προσφέρουν στοὺς νεφροπαθεῖς μιὰ μεγάλη ἐλπίδα, θὰ μπορούσαν νὰ ἔχουν καὶ θεαματικὰ ἀποτελέσματα στὸ δημόσιο κόστος γιὰ τὴν ὑγεία. Ἡ αἰμοκάθαρση τῶν ἀσθενῶν ἔχει πολὺ ὑψηλὸ κόστος καὶ ἐπιβαρύνει συνήθως τὰ κρατικά ταμεία καὶ ὄχι μόνον...

Τί κατήφορος...

Συχνὰ πυκνὰ τελευταῖα πληροφοροῦμαστε ἀπὸ τὰ δελτία εἰδήσεων τὴν φρικτὴν περιπτώσιν ἐκδόσεως ἀνηλίκων κοριτσιῶν — κυρίως ἀλλοδαπῶν — ἀπὸ ἀνθρωποειδῆ ποὺ ἐπενδύουν ἐπάνω σὲ ἀνθρώπινα ἐρεῖπια, ἀφοῦ πρώτα τὰ... δημιουργοῦν. Σὲ πρόσφατο Σεμινάριο τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ Συνδέσμου γιὰ τὰ Δικαιώματα τῆς Γυναίκας μὲ θέμα: «Σωματεμπορία - σεξουαλικὴ κακοποίηση γυναικῶν: ἓνα διεθνὲς ὁργανωμένο ἔγκλημα» παρουσιάστηκε ἔρευνα γιὰ τὰ περιοδικὰ πορνογραφικοῦ περιεχομένου στὰ περὶ πτερά τῆς Ἀθήνας καὶ τοῦ Πειραιᾶ. Ἡ ἔρευνα ἔδειξε ὅτι τέτοια περιοδικὰ καὶ μάλιστα τῆς πλέον «σκληρῆς» κατηγορίας ἀναρτῶνται σὲ ἐμφανῆ σημεία τῶν κεντρικῶν περιπτέρων. Ἡ πορνογραφία ἀπασχόλησε τὸ προαναφερθὲν Σεμινάριο ὡς παράγοντας αὐξήσεως τοῦ φαινομένου τῆς σωματεμπορίας καὶ ἐκμεταλλεύσεως τῶν γυναικῶν. Ὁ καθηγητὴς τῆς ἐγκληματολογίας στὸ Πάντειο Πανεπιστήμιον Ἀντώνιος Μαγγανᾶς ὑπογράμμισε ὅτι ἡ εἰσβολὴ στὴ χώρα μας τῆς σκληρῆς ἐπαγγελματικῆς πορνογραφίας ἀπειλεῖ σοβαρὰ τὸν κοινωνικὸ ἴσθμιο καὶ ἰδίαιτερα τοὺς ἀνηλίκους. Χαρακτήρισε «ἀνύπαρκτο» τὸν ἔλεγχο τῆς πορνογραφίας καὶ κατέδειξε μὲ παραδείγματα τὴν δυσκολία ποὺ ὑπάρχει τόσο στὸ νομοθετικὸ ὅσο καὶ στὸ δικαίικὸ μηχανισμό γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση. Καὶ ὅλος αὐτὸς ὁ ξεπεσμός καὶ ἡ ἀδιαφορία στὴν ἀντιμετώπισή του, ἐνῶ ἐτοιμαζόμαστε νὰ εἰσέλθουμε στὸν 21ο αἰῶνα καὶ τόσοσ λόγος γίνεται γιὰ τὸν σεβασμὸ πρὸς τὴν γυναῖκα καὶ τὰ δικαιώματά της...

Μ. Μελ.